

CARTULARI de la Catalunya Comtal

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

BARCELONA, desembre de 2016 - NÚMERO 35

L'Institut visita

La Seu de
Manresa

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX ALS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

- Associació Espai Catalunya Topalekua- Sant Sebastià - Donostia.
- Cercle Català d'Araba. - Gazteiz-Vitoria.
- Cercle Català de Madrid - Madrid.
- Casa Catalana de Saragossa - Saragossa.
- Casa de Catalunya de Sevilla - Sevilla.
- Casal Català de Tenerife - Adeje (Tenerife).
- Cercle Català de Menorca - Maó.

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA:

- Centre Català de Munic.- München.
- Associació Catalana d'Hamburg "El Pont Blau".

ARGENTINA:

- Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat" - Buenos Aires.
- Casal Català de Bahía Blanca - Bahía Blanca.
- Casal de Catalunya de Buenos Aires - Buenos Aires.
- Les Quatre Barres Castelar - Castelar - Buenos Aires.
- Centre Català de Mendoza - Mendoza.
- Centre Català de Rosario - Rosario.
- Centre Català de Venado Tuerto - Venado Tuerto, Santa Fe.
- Casal Català de Mar del Plata.
- Casal de Catalunya de Santa Fe.
- Casal Català de Córdoba - Córdoba.
- Casal dels Països Catalans de la Plata - La Plata.
- Casal de Catalunya de Paraná - Paraná, Entre Ríos.
- Centre Català de Capitán Sarmiento - Capitán Sarmiento.

AUSTRIA:

- Casal Català de Viena - Viena.

BELGICA:

- Casal Català de Brussel·les - Etteerbeek - Tevueren.

COLÒMBIA:

- Comunitat Catalana de Colòmbia - Santa Fe de Bogotà, DC.

BRASIL:

- Associação Cultural Catalonia - São Paulo-SP.
- Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Lluïl) São Paulo - SP.

CANADÀ:

- Casal Català de Vancouver - Burnaby, BC
- Casal dels Països Catalans de Toronto - Toronto, ON

COSTA RICA:

- Casal Català de Costa Rica - San José.

CUBA:

- Societat de Beneficència de Naturals i Descendents de Catalunya - La Habana.

EL SALVADOR:

- Casal Català d'El Salvador - El Salvador.

EQUADOR:

- Casal Català de Quito - Quito
- Casal Català de Guayaquil
- Casal Català "Jorge Butinà" - Cuenca.

FRANÇA:

- Cercle Català de Marsella - Marseille.
- Casal Català de Tolosa de Llenguadoc - Toulouse.
- Casal de Catalunya de París - París.
- Centre Cultural Català de Perpinyà - Casal Jaume I - Perpinyà.
- Casal Català de Grenoble - Grenoble.
- Centre Català d'Occitània - Samazan.
- Casal Català de Nantes "Tirant lo Blanc" - Nantes.

ITÀLIA:

- Associació Catalans a Roma - Roma.

JAPÓ:

- Centre Català de Kansai - Osaka.

LUXEMBURG:

- Centre Català de Luxemburg - Luxemburg.

MÈXIC:

- Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
- Casal Català de la Península del Yucatán - Mèrida, YU.
- Club d'Empresaris Catalans a Mèxic (CEC) - México D.F.

PARAGUAI:

- Centre Català d'Asunción - Asunción.

SUÛCIA:

- Les Quatre Barres d'Estocolm - Stockholm.

SUÏSSA:

- Centre Català de Lausana - Lausanne.
- Casal Català de Zurich - Zurich.
- Centre Català de Basilea - Birsfelden.

URUGUAI:

- Casal Català de Montevideo - Montevideo.

VENEÇUELA:

- Centre Català de Caracas - Caracas.

XILE:

- Centre Català de Santiago de Xile - Santiago de Xile.

Profesora Rossana

Vidente - Escritora - Maestra Espiritual

La Profesora Rossana, profetisa cabalista,
reconocida en todo el mundo, por sus
40 años de dedicación profesional
ofrece sus servicios en
PUNT MAGIC BARCELONA

Información y consultas

934244411

Gran Via de las Corts Catalanes 515

08015 BARCELONA

www.puntmagicbarcelona.com

Jaume Bertomeu
Editor

Lluïsa Goberna
Directora

Jordi Sotorra
Consell de Redacció

Manel Esteban
Consell de Redacció

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

Editorial

El temps passa més de pressa del que voldríem. Encara que només sigui una sensació, així ho sentim, i sense adonar-nos-en ja estem a les acaballes d'aquest segon semestre.

Sembla que comencen a canviar algunes coses, encara que no totes són molt positives des del nostre punt de vista.

Ens agradaria que de veritat fossin canvis profunds, el que es diu popularment "donar la volta a la truita", però sembla que hi ha massa interessos, com sempre, perquè això pugui ocórrer. Fa molt de temps que anem donant voltes al mateix i potser ens hauríem de preguntar per què tantes voltes que només duen al mateix punt. Si aquesta situació ja no ens agrada, per què seguim jugant a aquest joc que no ens porta enlloc, només al de sempre, que ens acaba desgastant?

Encara tenim il·lusió i esperança, però estem portant un llast que cada vegada és més feixuc d'aguantar, i suportar tant de pes ens acaba passant factura. Serem capaços de deixar aquesta motxilla que ens ofega, que no ens deixa caminar lliures? Serem capaços de treure'ns-la d'una vegada i caminar lleugers i lliures de llast cap a on volem anar?

Crec sincerament que sí, però no ens podem adormir pel camí, perquè poden venir i mentre dormim lligar-nos la motxilla tan fort a l'esquena que ja no ens la podríem treure, i seguir caminant amb ella seria no arribar mai enlloc, perquè per dues passes que fariem endavant en fariem tres endarrere amb l'afegit d'haver d'aguantar el mal que provoca tant de pes. Qui vol això? Nosaltres per descomptat no, i molts milers de persones tampoc. Que no tenim prou força per treure'ns aquest llast d'una vegada per totes?

Tot això potser només vol ser una paràbola, una reflexió...tant de bo aviat sigui una realitat i puguem caminar drets i sobretot lliures, cap al nostre futur

Lluïsa Goberna

Redactors

Col·laboradors:

Elvira Bertomeu
Bartomeu Bioque
Josep Brunet
Ramon Canyelles
Toni Font
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Jaume Martell
Eliseu Massana
Francesc Panyella
Rafael Portell
Judit Sogas
Joana Tarín
Manel Tosca

Maquetació i Disseny

Lluïsa Goberna

Corrector:

Joan Anton Font

Webmaster:

David Ballesteros

Redacció i

Administració:

Casanova, 43,
Esc. Dret. Entl. 3r.
08011 BARCELONA

Tel. 93 325 77 91

E-mail:

institut@cartulari.cat
estament@cartulari.cat
www.cartulari.cat

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

Copyluz

Dipòsit Legal:

B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXIX - SEMESTRAL
NÚMERO 35 (segona època)

Portada. Seu de Manresa.....	1
Casals Catalans. D'arreu del món.....	2
Editorial. Redacció i administració.....	3
Informa. Les nostres activitats.....	5
Sopar d'Estiu. Presentació Cartulari 34.....	6
Visita al superordinador Marenostrom.....	8
Racons de Barcelona.....	40
Conferència.....	50

Foto portada de: Lluïsa Goberna

Castell de Montclús.....10

Passant uns dies de descans a Sant Esteve de Palautordera vaig veure a la muntanya entremig dels arbres restes d'una construcció fortificada amb senyals de castell...

Abadia de Sant Fructuós.....14

Aquesta abadia, a part de la seva importància històrica i d'estar al bell mig de l'impressionant paisatge que l'envolta, té com a singularitat la custòdia...

Rubió de Sòls.....18

Natura entre vinyes, copes i estrelles.

El desenvolupament de les Guies d'Itineraris des del Monestir de les Avellanes de Bellpuig, descrit en el darrer Cartulari, el número 34 de juny de 2016...

El Xarel·lo.....22

Abanderat de Catalunya

Catalunya és un territori relativament petit, amb una extensió de 32.000 km2. Té una variada topografia, dels Pirineus a la costa mediterrània...

Torre Bellesguard.....26

L'institut va fer una visita el 15 d'octubre passat a la Torre Bellesguard, al peu de la muntanya de Collserola. La visita va estar guiada per en...

Reines consorts del rei Martí l'Humà.....32

Maria de Luna, va néixer a Sogorb el 1353 i morí el 29 de desembre de 1406 a Vila-real. Fou reina consort de la corona d'Aragó, comtessa d'Empúries, comtessa de Luna, duquessa de Montblanch...

Genealogia i Heràldica.....36

S'anomenen figures naturals en heràldica aquelles que, com el seu nom indica, extreu l'art del blasó de la pròpia Natura i a les quals dóna un gran significat.

Equilibri Psicofísic.....42

Cultura de la ment

Som també matèria sensible, en contacte permanent amb milers d'éssers i de coses que intervenen en el nostre destí i que tenim interès a conèixer bé.

Col·legiata Basílica de Santa Maria de Manresa.....44

La Seu de Manresa és el monument artístic més representatiu i emblemàtic de la capital del Bages i un referent històric i d'identitat dels...

1 de juliol de 2016

Es va celebrar el **Sopar d'Estiu** i presentació del **CARTULARI** número 34. L'acte va tenir lloc al **Restaurant Trapío** de Barcelona.

15 d'octubre de 2016

Visita guiada a la **Torre Bellesguard** de Barcelona.

12 de novembre de 2016

Sortida cultural amb visita guiada a la **Seu de Manresa**. Posterior dinar al restaurant Els Noguers de la mateixa ciutat.

22 de novembre de 2016

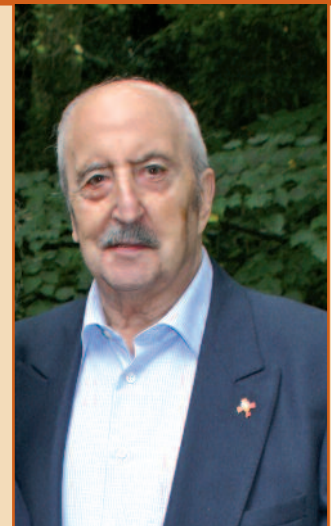
Conferència col·loqui a la Biblioteca Pública Arús de Barcelona, amb el títol: **"RUBIÓ DE SÒLS: Història, paisatge, vinyes i estrelles a la vall del Montsec"**. A càrrec de **Judit Sogas**, enòloga i **Ramon Canyelles**, monitor Starlight. Com a cloenda es va oferir un tast del vi XAREL.

CAP DE REDACCIÓ DEL CARTULARI

En Lluís Goberna i Casacuberta, durant molts anys Cap de Redacció de la nostra revista, per motius d'edat ha cessat del seu càrrec. Han pres el seu relleu els companys de l'Institut, en Jordi Sotorra i en Manel Esteban, que formaran el nou Consell de Redacció.

El 1987 (primera època) en Lluís va començar la seva labor en l'Institut com a col·laborador redactor del CARTULARI. Posteriorment, el 1992, va passar a ser el Coordinador de l'equip de la revista. En el 1999 (segona època) ja passà a ser el Cap de Redacció. Durant molts anys també va ser l'autor dels reportatges de les nombroses visites que ha realitzat l'Institut. Últimament s'encarregava d'escriure el resum dels sopars de juny i desembre que l'Institut celebra per presentar el Cartulari.

Des d'aquestes pàgines li agraïm el seu treball i la dedicació de tants anys, envers l'Institut i el seu afany a millorar el contingut de la nostra revista. Gràcies LLUÍS. De totes maneres, encara esperem tenir-te entre nosaltres durant molt de temps.

BENVINGUTS AL SOPAR D'ESTIU
PRESENTACIÓ CARTULARI

34

CASTELL JALPI

SOPAR D'ESTIU

Per Jordi Sotorra

Aquest any la presentació del Cartulari 34 es va fer el dia 1 de juliol tot seguint la norma establerta per l'Institut de fer-la en el tradicional sopar d'estiu, que enguany es va celebrar en el restaurant El Trapío

Com és costum, a mesura que anaven arribant els assistents al restaurant, ens servien una copa de cava de benvinguda, mentre ens saludàvem i compartíem tertúlia.

Després de gaudir d'un bon sopar, amb un excel·lent servei, amanit amb les converses de cadascuna de les

taules, a les postres es va felicitar a en **Jaume Bertomeu** i se li va oferir un pastís pel seu aniversari. Ell mateix va dirigir unes paraules d'agraïment per la felicitació rebuda i per l'assistència de tots els presents, alhora que va fer el brindis de costum. Tot seguit donà la paraula a la **Lluïsa Goberna**, que primer de tot va mostrar el seu agraïment als nous redactors que s'han incorporat en aquesta edició: els Srs. **Eliseu Massana**, Prebost del Capítol dels Homes de Paratge; en **Manel Tosca**, Clavari del Capítol; i en **Jaume Martell**, antropòleg social i cultural, que ens acompanyà en aquest sopar. **Al mateix temps, manifestà el seu desig que segueixin col·laborant amb els seus articles en el nostre Cartulari.** Després d'aquestes paraules dirigides als nous redactors, va fer una breu síntesi del contingut del Cartulari 34, que seguidament va ser lliurat a tots als assistents.

Seguint la tradició, el bon amic Àngel Gordón va ser l'encarregat de conduir el sorteig de regals, i en cada regal va posar el seu toc d'humor.

En **Jaume Bertomeu** tornà a prendre la paraula per donar per finalitzat aquest primer semestre d'activitats, i ens cità per al proper, i agraint un cop més l'assistència de tots els presents va desitjar a tots unes **BONES VACANCES.** ©

SUPERORDINADOR MARENOSTRUM

Per Lluïsa Goberna

El passat 17 de juny l'Institut va fer aquesta interessant visita per veure una màquina capdavantera en el món de la supercomputació.

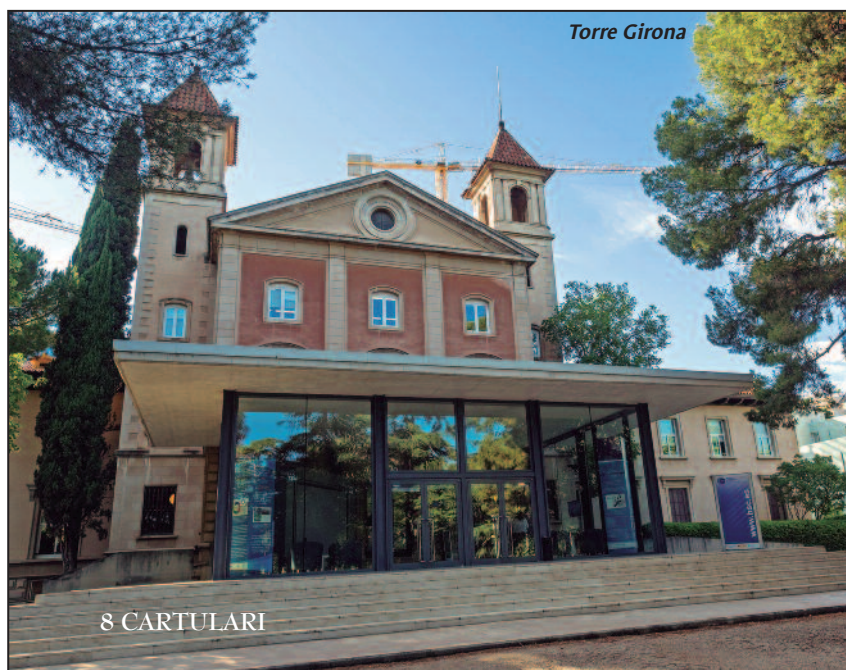
Vam ser rebuts per l'investigador en supercomputació i director d'atenció als visitants, l'Oriol Riu, que ens va guiar per tot el recinte, on vam poder admirar la magnífica instal·lació del superordinador Marenostrum, màquina altament complexa d'alta tecnologia, fabricada per l'empresa IBM. Vam poder gaudir també d'un audiovisual sobre investigació en tots els àmbits científics.

Aquest potent ordinador s'utilitza principalment per a la investigació en Ciències de la Computació, Ciències

Biològiques, Ciències de la Terra, Ciències de la Vida, entre altres molts projectes científics i també en aplicacions d'enginyeria i en la indústria. **Està disponible per a projectes de recerca, intercanvi i col·laboració de la comunitat científica, tant nacional com internacional.** Es fan simulacions en els àmbits de l'astronomia, la bioinformàtica, l'antropologia, l'arquitectura, la medicina, etc. que tardarien 30 anys a fer-se amb un ordinador normal.

Està ubicat en el Centre de Supercomputació de Barcelona (Center BSC), a la Universitat Politècnica de Catalunya. El Centre està situat en una antiga capella, la Torre Girona, des que fou construït l'abril del 2005. **La finalitat del centre és investigar, gestionar i desenvolupar la tecnologia per tal de facilitar el progrés científic.** Ha estat reconegut com a Centre d'Excel·lència Severo Ochoa, membre de primer nivell en la recerca europea. El Centre és gestionat per un consorci públic: Ministeri d'Economia i Competitivitat, Generalitat de Catalunya i la UPC. És coordinador de la "Red Española de Supercomputación" (RES) i és un dels centres d'investigació que desenvolupa més projectes de gran envergadura a Europa.

El Superordinador Marenostrum, el més potent d'Espanya, es troba dins d'un cub de

vidre de 9X18X5 metres, ocupa 120 m2 i pesa 40.000 kg. En el moment de la seva creació va ser el supercomputador amb més capacitat de càlcul d'Europa, per bé que actualment el més potent es troba a Alemanya. El Marenostrum està en el rànquing 93 del món, però aquestes dades canvien cada sis mesos. La supremacia la tenia E.E.U.U. fins que els va passar pel davant la Xina.

La màquina pot fer qualsevol projecte. Disposa de 3.000 plaques que treballen alhora i 3.000 PC's totalment connectats. El 70% dels projectes es fa per a Europa. Actualment té tres petabytes d'emmagatzematge. La finalitat en un futur pròxim es passar a deu petabytes. El 2006 es va fer la primera ampliació per donar-li més capacitat i el 2012 es va fer la segona actualització, que va fer que esdevingués 25 vegades més potent que l'originari Marenostrum. Aquesta màquina, per tant, és la tercera. Segons ens van dir, a principis del 2017 hi haurà un canvi i es farà una ampliació de la seva capacitat de càlcul. Està aprovat i serà el quart Marenostrum però de moment està a l'espera. Quan es produeixen els canvis d'actualització, el material s'instal·la de nou i s'han de canviar els 36 armaris del supercomputador

Marenostrum ha donat servei durant aquests anys a milers de projectes d'investigació científico-tècnics. Els supercomputadors són avui imprescindibles per desenvolupar grans projectes. Es podria dir sense cap dubte que són un dels pilars fonamentals de la ciència i l'enginyeria. Sense el món de la supercomputació, no es podrien realitzar un gran nombre d'investigacions i projectes que requereixen una alta capacitat de càlcul i de tractament de dades. La seva utilitat se centra en crear models i simulacions, i alhora gestionar nombroses dades d'informació relacionades en tots els àmbits del món científic. ©

CASTELL DE MONTCLÚS

Per Jordi Sotorra

Diplomat en Genealogia
per la Societat Catalana
de Genealogia, Heràldica
i Nobiliària

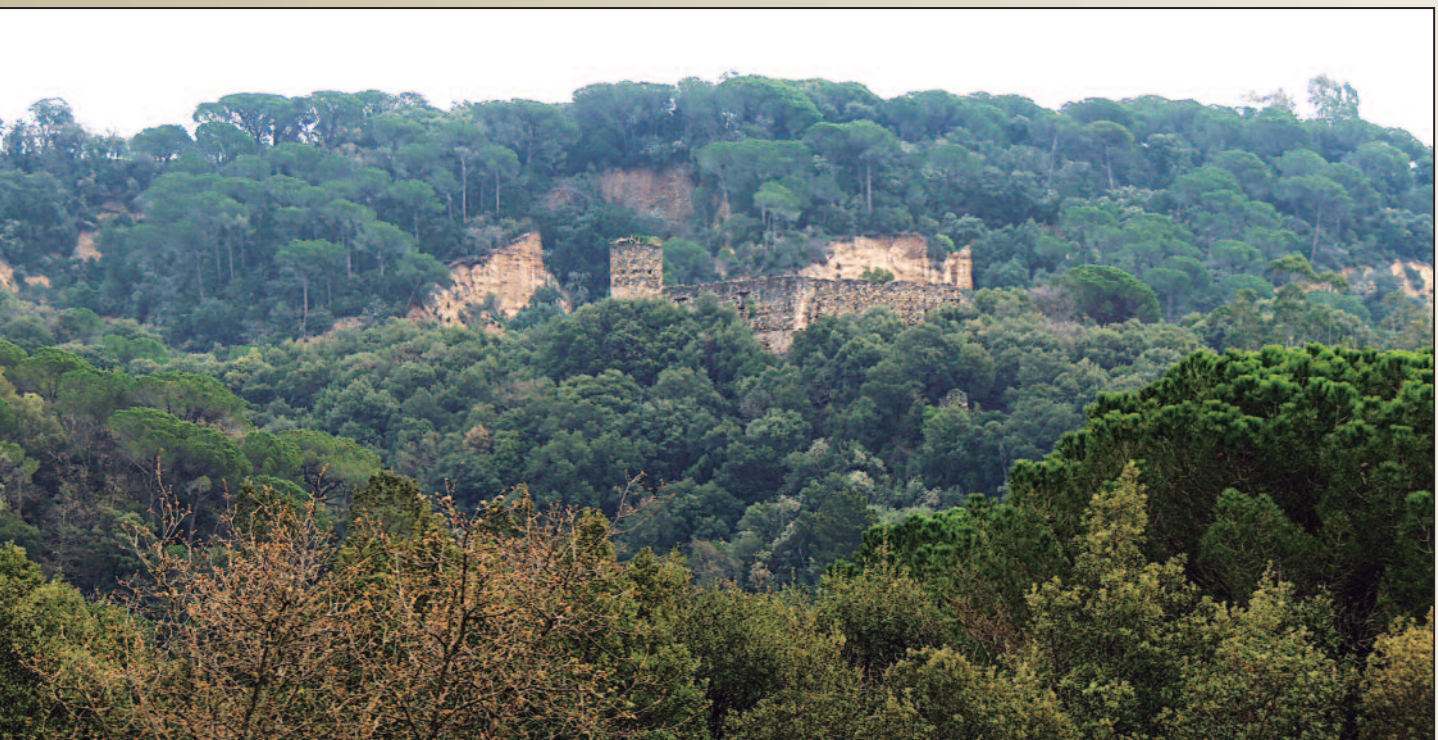
Passant uns dies de descans a Sant Esteve de Palautordera vaig veure a la muntanya entremig dels arbres restes d'una construcció fortificada amb senyals de castell enrunat, la curiositat mi va fer anar, cursant la riera de la Tordera i caminant fins al cim, en arribar vaig poder veure que allò que es veu des de la plana, son les restes del Castell de Montclús amb una història molt interessant, que intentaré explicar resumidament en aquest article.

El Castell de Montclús està a 370 m d'alçada, dalt d'un turó conegut com el Serrat dels Moros, en el massís del Montseny, al municipi de Sant Esteve de Palautordera.

El castell està situat en un lloc estratègic i de difícil accés, la qual cosa facilita un control visual i domini de l'entrada a la vall de la Tordera. El topònim de Mont-Clos o món tancat dóna a entendre el sentit del seu difícil accés.

La tradició popular l'anomena castell dels Moros en referència a una construcció molt més antiga de la qual se'n desconeix l'origen.

L'origen del castell cal situar-lo entre els segles X i XI, ja que existia una construcció anterior, que no fou important fins al segle XIII-XIV, època a la que correspon la realització de la resta de la construcció.

Les restes del castell consten de dos recintes: el jussà i el sobirà. Del jussà se'n conserven restes de la muralla perimetral i restes de l'antiga capella de Santa Margarida, d'una sola nau i amb un absis semicircular, que es troba del tot derruïda.

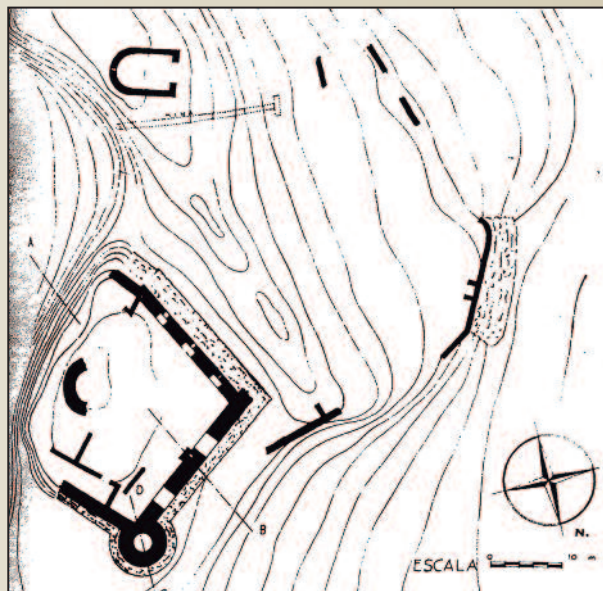
El recinte de la part sobirana és de planta quadrada. Conserva tres dels seus murs perimetrals; el quart, desaparegut, és on possiblement s'hi trobaria la porta d'entrada. En l'angle nord-oest destaca una gran torre cilíndrica assentada sobre un talús, la qual està dividida en dos pisos. A prop encara hi ha restes d'un mur força alt amb espitlleres i merlets.

Al segle XV el castell es trobava en procés de transformació per esdevenir en palau, tal com sembla ser pels seus grans finestrals. No obstant això, sembla que el

terratrèmol de 1448 ho va impedir

La capella de Santa Margarida del Castell de Montclús va ser restaurada el 1508, i el 1739 el vicari general va concedir llicència per a transportar la capella, pràcticament en ruïnes, fins al camp anomenat de la Parellada.

El Castell de Sesagudes i de Miravalls són antecedents del Castell de Montclús, perquè aquest es va convertir en seu jurisdiccional quan els senyors de Sesagudes, els senyors del Montseny, s'hi van instal·lar després d'abandonar les altres dues residències i s'instal·laren sota la protecció dels murs de Montclús. Entre els anys 1230 i 1263 Guillem de Sesagudes, fill de Guillem

El Castell de Sesagudes i de Miravalls són antecedents del Castell de Montclús, perquè aquest es va convertir en seu jurisdiccional quan els senyors de Sesagudes, els senyors del Montseny, s'hi van instal·lar després d'abandonar les altres dues residències i s'instal·laren sota la protecció dels murs de Montclús. Entre els anys 1230 i 1263 Guillem de Sesagudes, fill de Guillem

Umbert de Montseny i de Ramona, i besnét de Guillem Umbert I de Sesagudes (1070-90), va instal·lar-se a la vall i va adoptar el cognom de Montclús.

Durant aquesta primera etapa, la baronia del Montseny va estar sota el domini dels senyors de Montclús i sota el poder feudatari de l'orde dels Hospitalers, assentat a Sant Celoni. Després de diverses donacions familiars, la baronia del Montseny va passar a formar part del Vescomtat de Cabrera, que tenia seu al Castell de Montseriu, i Hostalric com a centre administratiu.

Durant la segona meitat del segle XIII, Guillem de Montclús, fill de Guillem Umbert de Montseny, es va casar amb Gueralda de Cabrera, filla del vescomte Guerau V (de Cabrera). No gaires anys després de la mort d'en Guillem, en concret l'any 1275, el seu fill, Rimbau II de Montclús, fill de Guillem i Gueralda, traspassà, per mitjà de donacions et venditions, els seus dominis del Montseny i de la conca del riu Tordera al seu oncle Ramon de Cabrera, senyor d'Anglès i de Brunyola.

L'any 1328 Bernat I de Cabrera, hereu de Ramon, adquirí per herència de la Marquesa d'Empúries-Cardona, el vescomtat de Cabrera i incorporà a aquest la seva baronia de Montclús, no com a terme del castell de Montclús, sinó pels ja existents castells de les Agudes i Miravalls. Bernat I ja feia anys que governava el vescomtat de la Marquesa amb el títol de vescomte de Montseriu. Al poc

temps, va deixar el títol vescomtal al seu fill Bernardí, futur Bernat II de Cabrera, Gran privat del rei Pere "el cerimoniós". Anys després, aquest va caure en desgràcia i l'any 1364 va ser decapitat.

Un cop confiscats els béns de Bernat II, la seva vídua, Timbor de Fenollet, va poder conservar les rendes i la jurisdicció del Montseny i del terme del castell de Montclús.

El vescomtat retorna a la casa de Cabrera a finals de l'any 1372, sota la figura de Bernat IV de Cabrera, però la baronia de Montclús continuà sota poder de la seva àvia Timbor, qui l'any següent traspassà els seus drets al nét.

L'any 1377 Bernat IV de Cabrera reconeix que els territoris que havien estat dels castells de les Agudes i Miravalls els tenien en feu els Hospitalers. El 1403, Bernat IV de Cabrera comprà la vila de Sant Celoni i els altres drets als Hospitalers i així quedà finalitzada la dependència feudal del castell de Montclús i territori del Montseny a l'orde de l'Hospital de Sant Joan de Jerusalem.

Durant el segle XV trobem referències al castell de Montclús, sempre amb relació a la família Cabrera. Per exemple, el 1445 el senyor del castell, fill de Bernat IV, s'enunciava: "Bernat Johan de Cabrera, Comte de Modicha Modica, vescomte de Cabrera e de Bas, e senyor dels térmens de Sant Celoni e de Montclús".

*Escut dels Cabrera,
senyors de Montclús*

A més dels senyors de Montclús els dominis d'aquestes terres estaven en mans del monestir de Sant Cugat, que en disposava de molts béns i possessions, drets i tributs. Els abats del monestir eren els que triaven i presentaven al bisbe de Barcelona els sacerdots que havien de regir les esglésies de Santa Maria i Sant Esteve. L'abat gaudia del domini senyorial.

Al segle XVII, en concret l'any 1632, el castell continua com a propietat dels Cabrera. En l'actualitat, la propietat de l'edifici pertany a la família Adroer. ©

ABADIA DE SANT FRUCTUÓS

UNA JOIA BENEDICTINA A LA LIGÚRIA ITALIANA

Aquesta abadia, a part de la seva importància històrica i d'estar al bell mig de l'impressionant paisatge que l'envolta, té com a singularitat la custòdia de les relíquies de Sant Fructuós, màrtir cristià a Tarragona.

En un recent viatge a Itàlia vam tenir l'ocasió de visitar aquesta abadia, possiblement l'única que està a peu de mar, en una preciosa cala, entre Camogli i Portofino, envoltada de vegetació i amb unes aigües netes i cristal·lines que convidaven al bany. Ens va seduir tant la seva història com la seva ubicació tan singular.

La història d'aquesta abadia, segons documentació, es remunta a l'any 977. La dedicació al màrtir cristià esdevé una tradició històrica i llegendària, de quan el bisbe Fructuós junt amb els seus diaques Auguri i Eulogi van sofrir martiri a Tarragona, l'any 259 d.C. Posteriorment, durant la conquesta sarraïna del 711-714, les seves despulles foren traslladades pel bisbe tarragoní Pròsper a aquesta aleshores llunyana abadia als peus del promontori del Mont Portofino, denominada Capite Montis (Capodimonte). Va ser el mateix màrtir Fructuós, segons explica la tradició, qui va indicar el lloc on volia que reposessin les seves restes mortals presentant-se en somnis a alguns dels seus deixebles. Més endavant, part de les

relíquies van retornar a Catalunya, a Sant Fruitós de Bages. D'aquí van ser portades l'any 1372 a la Seu de Manresa, a la cripta de la qual es veneren com un dels Cossos Sants. Se'n cedí una petita part a Tarragona.

Amb l'entrada del nou mil·lenni es reconstrueix totalment l'abadia, l'església, amb l'alta torre, el monestir adjacent i el petit claustre. I rep diversos béns immobles, fruit de diverses donacions. Entre aquestes donacions es troben les de l'emperadriu Adelaida de Borgonya, esposa de l'emperador Otó I del Sacre Imperi Romanogermànic.

Als voltants del segle XIII segueix conservant una gran importància política, econòmica i espiritual i és quan la família genovesa dels Doria s'entrellaça amb l'abadia per gestionar l'ampliació del monestir amb un nou edifici a banda de mar.

Ja entrats en el segle XIV, per diversos motius polítics i religiosos principalment, i les incursions turcobàrbares, el monestir va començar el seu declivi. A la meitat del segle XV, concretament el 1467, després de ser abandonada pels monjos, el papa Pau II convertí l'abadia en comanda.

Seguint amb la cronologia, al segle XVI va passar a mans de la família Doria, que mantindrà els drets durant tres segles.

A Andrea Doria se li atribueix la creació del petit sepulcre familiar al qual va fer traslladar les tombes dels seus avantpassats de les esglésies de Gènova a Sant Fructuós.

Fins al 1983 l'abadia restarà sota la protecció de la família Doria, any en què va donar el complex monàstic al FAI (Fondo Ambiente Italiano), fundació nascuda el 1975 que actua per salvaguardar el patrimoni italià, artístic i natural, i que ha tingut cura durant els darrers anys de la restauració i conservació del conjunt abacial, que actualment preserva i administra.

CLAUSTRES SUPERIOR I INFERIOR

Aquest claustre va ser construït en el segle XII però de la primitiva forma només es conserva la finestra gòtica des de la qual es pot albirar una panoràmica del mar. **L'almirall Andrea Doria va fer restaurar totalment el claustre en el segle XVI.** El claustre inferior data de la meitat del segle XI i començaments del XII, amb capitells probablement més antics (segle X), que mostren motius animals i vegetals.

A la part alta també es troba una Sala del Museu on s'exposen en diverses vitrines restes de ceràmica descobertes en el monestir i en diverses excavacions arqueològiques, utilitzades pels monjos des del segle XIII fins al segle XIV. Per una porta situada al fons del saló s'accedeix al jardí, un racó ple d'encant i de pau amb unes belles panoràmiques de la badia.

TOMBES DE LA FAMÍLIA DORIA

A la planta baixa es troben les tombes dels Doria, que daten del segles XIII-XIV i que al segle XV **l'almirall Andrea Doria va fer traslladar des de Gènova.** Disposades en fila en els tres costats de l'ambient, un dels més antics de l'abadia (segles XI-XII), estan constituïdes per sis arcaades en marbre blanc i pedra gris altern, tan típic de la bicromia de la regió de la Ligúria.

L'abadia a finals del 1800

Claustre inferior

Sala del Museu

ESGLÉSIA PRIMITIVA

S'hi accedeix des de l'antiga sagristia i s'anomena primitiva o medieval per distingir-la de l'església parroquial construïda posteriorment. El primer ambient està constituït per l'absis sud de l'antiga església, amb paviment original del segle XI. Al fons es troba la denominada cripta sud i que en el segle XIII estava destinada a acollir

les restes d'un personatge important per a la història monàstica. Es conserva part de la decoració en estuc del segle XI, que formava part del presbiteri i del cor.

ESGLÉSIA PARROQUIAL

Erigida després que els monjos abandonaren l'abadia a la meitat del segle XV. **L'altar major conté un cofre de**

Tombes de la família Doria

Torre octogonal de l'església parroquial

plata que custodià les relíquies dels Sants Fructuós, Auguri i Elogi. Els elements que es consideren més importants arquitectònicament de tot el complex són l'absis tallat a la mateixa roca, la cúpula bizantina decorada amb disset arcs de pedra i la gran torre octogonal. **Com a data interessant, el conjunt cúpula-torre està construït exactament sobre la vertical de la font de Capodimonte, punt simbòlic i espiritual del cenobi.**

TORRE DORIA

Aquesta torre fou erigida pels hereus d'Andrea Doria l'any 1562, per defensar de les incursions dels pirates barbarescs el lloc i la font d'aigua, tan important en aquella època. La torre estava equipada per a la defensa amb artilleria pesada i lleugera. Per arribar a la torre pel camí que uneix l'abadia amb el poble de pescadors cal pujar una costeruda escala. **En ambdues façanes es troba l'escut d'armes dels Doria, representat per una àliga imperial amb les ales desplegades.**

Des del 1954, en el fons marí de la badia es troba l'emblemàtica estàtua del Crist de l'Abisme. La idea de fer aquesta monumental obra va ser de Duilio Marcante, arran de la mort del seu company Dario Gonzatti, durant una immersió el 1950. **L'escultura que té uns 2,50 metres d'alçada i està a 17 metres de profunditat fou creada per l'escultor Guido Galletto.** Hi ha diverses còpies d'aquest Crist a diferents parts del món

Un lloc altament recomanable per visitar i gaudir de la història i alhora d'uns moments de relax i oci en un entorn totalment únic. ©

Crist de l'Abisme

Torre Doria

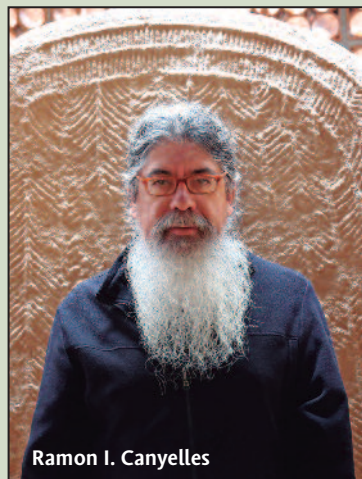

Rubió de Sòls. Foto: Judit Sogas

Judit Sogas

Ramon I. Canyelles

El desenvolupament de les Guies d'Itineraris des del Monestir de les Avellanes de Bellpuig, descrit en el darrer Cartulari, el número 34 de juny de 2016, està sent una descoberta de llocs, cultura, història i personatges tan interessants de les terres de la Noguera Alta i del Pallars Jussà, que no puc més que involucrar-me i involucrar a persones d'aquests territoris per donar a conèixer tant com es pugui allò d'esplèndid que per aquí existeix.

És amb aquesta idea, que envolta el mateix nom de l'Institut, el que fa que presenti i doni la paraula a dues persones que tot i els àmbits tan diferents com són la cultura del vi i la de l'espai, estiguin fent una labor conjunta com és la de celebrar sopars al bell mig del Celler Rubió de Sòls, acompanyats amb un vi força especial i adient, el Xarel·lo, que elaboren amb molta sapiència i estimació, amb la visió nocturna dels estels que ens envolten.

Aquestes dues persones són Na Judit Sogas i Sánchez, Llicenciada en Enologia, i En Ramon Ignasi Canyelles, Monitor Astronòmic Starlight.

*Manel Esteban
Il·lustrador - Dissenyador gràfic*

RUBIÓ DE SÒLS : Natura entre vinyes, copes i estrelles

L'any 2009, en Xavier Vives i Ortiz, arquitecte, i jo mateixa, Judit Sogas i Sánchez, enòloga de professió i ara viticultora per devoció, vàrem adquirir les primeres terres anomenades formalment pel cadastre "VINYESDALT". La finca es troba al municipi de Foradada, partida de Rubió de Baix, molt propera a Artesa de Segre.

Ens trobem a la Vall del Montsec, envoltats pel riu Segre per la cara nord, i sobre la Serra del Munt pel sud. Estem rodejats de congostos i cingleres com són el congost de Salgar, portal d'entrada a la nostra finca, per la cara sud-est i el congost de Rubió de Sòls, just davant de les vinyes, a la cara nord-oest. La finca es troba dins un paratge natural i protegit tant per la fauna com per la flora característica del lloc.

VINYESDALT, podem interpretar que fa molts i molts anys hi havia hagut vinya a la Serra del Munt. Quan vàrem arribar la majoria de terres es trobaven en desús i en perill de caure en l'abandó absolut. El primer any vàrem treballar a fons la terra per poder plantar la vinya en bones condicions.

Després de fer una valoració de la finca, tant a nivell edàfic com climàtic, vàrem prendre la decisió de **fer un vinyar exclusiu de Xarel·lo**. Mentre treballàvem el camp,

vàrem anar a buscar uns sarments o redoltes de ceps antics a camps de vinya d'arreu de Catalunya. Un altre fet diferencial a la nostra zona és el sistema de conducció de la vinya, és a dir, hem recuperat **un sistema ancestral de conducció del cep en forma de vas i plantat un pal de fusta al mig**, per donar-li forma a la vegetació.

També creiem en **un sistema de cultiu ecosostenible, en què el respecte per la natura és la nostra prioritat**. Estem inscrits al CCPAE per donar la garantia ecològica corresponent tant a les vinyes com al celler.

EXPERIÈNCIES RUBIÓ DE SÒLS

La nostra proposta és oferir "experiències" sobretot relacionades amb el contacte de la natura que ens rodeja, perquè ens trobem envoltats d'un paisatge privilegiat i poc conegut. Val a dir que val la pena potenciar el territori i donar el valor que es mereix. Les nostres propostes "enoturístiques" més representatives són:

1. - RUBIÓ DE SÒLS I "VINYES I CELLER I NATURA SALVATGE"
2. - RUBIÓ DE SÒLS I "EL CASTELL"
3. - RUBIÓ DE SÒLS I "LES ESTRELLES"

Tot seguit farem una presentació d'una de les propostes esmentades i que esperem en breu presentar al públic de Barcelona.

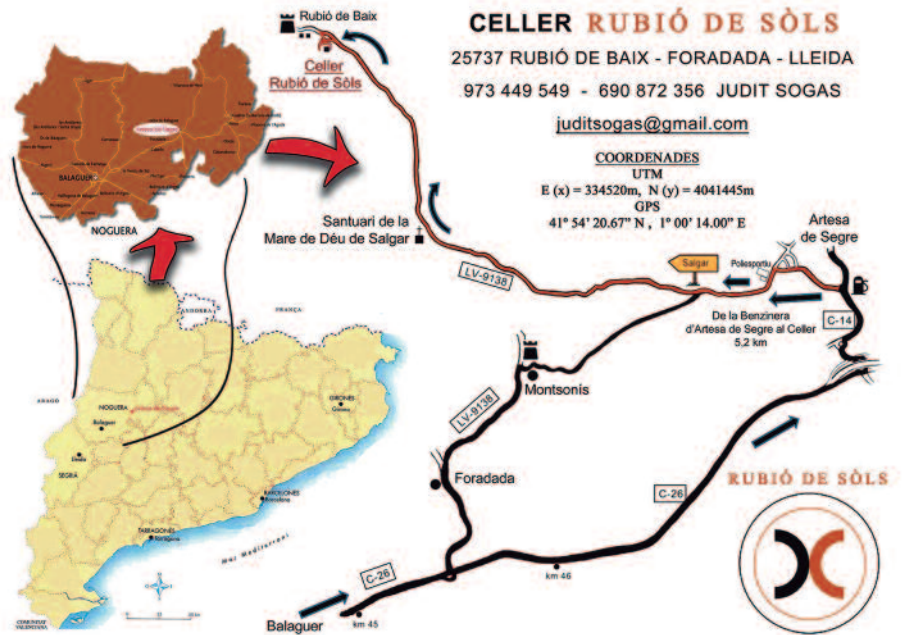
ENOGASTRONOMIA SOTA LES ESTRELLES

Us explicarem una proposta innovadora a la nostra zona, relacionada amb el paisatge, les vinyes, el vi, la gastronomia i les estrelles.

Es una experiència que ja hem començat a realitzar durant el present any 2016, de la qual ens sentim molt satisfets, tot **esperant la nova temporada 2017 amb idees renovades**, i que iniciarem amb l'arribada de la primavera per finalitzar a la tardor; són les millors estacions de l'any per gaudir-ne amb la màxima esplendor, tant pels colors que ofereix la natura com sobretot per la llum que ofereix el cel.

Estem oferint una experiència única per les persones que venen, amb un equip humà de professionals i apassionats per la natura que ens acompanyarà tota la jornada. Gaudim plegats de l'experiència i compartim uns moments molt emotius que fan que sigui irrepetible.

Comencem l'activitat, tot explicant-vos qui som i com serà la nostra experiència, tot comptant des del primer moment amb tots els assistents i creant un ambient interactiu, de noves sensacions i provocador, càlid i harmònic.

passos més a munt, just el punt on s'observa les vinyes i el castell en plena esplendor i harmonia.

Comencem a preparar les càmera fotogràfiques, tot observant la posta de sol que s'amaga darrera del castell i que deixa petjada amb colors rogencs barrejats amb el blau del cel, i que dona com a resultat una foto única del moment i del lloc.

Segona parada.- El celler i l'elaboració del vi únic. Per fi, ja ens trobem al celler, on ara sí que toca fer l'explica-

Primera parada.- Us proposo una passejada per les vinyes per arribar just davant del **Castell de Rubió de Sòls, el lloc més emblemàtic que dona nom al nostre projecte.** Us explicarem el valor històric i el conjunt arquitectònic del poble mil·lenari.

Podrem observar la natura que ens envolta i que sorprèn a tothom que arriba. No pareu a mig camí, ja que ens enganya el **castell amb la seva bellesa amb forma de "mussol" que sembla que ens vigila**, hem de caminar uns

ció completa del procés d'elaboració del raïm i el vi. Us presentaré l'elaboració d'un vi únic, per descobrir alguns dels seus secrets del com i el perquè.

La recompensa després d'una bona volta per les vinyes i el celler ha arribat: anirem a la sala de recepció. Us posaré una breu reproducció audiovisual, on podreu observar un reportatge fotogràfic que val molt la pena mirar amb detenció. Es barreja el paisatge entre les vinyes, el temps i el cel. I finalment ha arribat el moment de pre-

sentar **el nostre vi únic i protagonista de la nit, el nostre SOLSXAREL**. Farem un tast guiat del vi, amb l'explicació de les aromes i els sabors del vi, per finalitzar la part enològica i que espero que us sorprengui i sobretot que en gaudiu amb tota la intensitat.

Tot seguit.- Presentació del restaurant pels mestres cuiners Josep i Ricard del Restaurant La Solana de Foradada. Segons el grup, es pot fer un maridatge complet de bona gastronomia; si és un grup més nombrós, fins i tot amb famílies amb nens, es fa un sopar brunch per agilitzar més la nit.

Més tard.- Visita audiovisual del cel, amb la selecció de vídeos sobre l'Univers i sessió virtual del cel a temps real, que ens permetrà apropar-nos als planetes, nebuloses i galàxies més properes, tot explicat per persones expertes i coneixedores del nostre cel, els monitors certificats "Starlight" del Montsec Turístic, en Ramon I. Canyelles i en Josep Maria Mayora.

I per acabar.- Observació directa del cel excepcional entre vinyes i acompanyats sempre del castell de RUBIÓ DE SÒLS.

A continuació, en aquest mateix text, en Ramon I. Canyelles ens explicarà de primera mà la visió estel·lar i els seus coneixements del territori.

EL NOSTRE CEL

Seguint el fil iniciat per la Judit i per completar el contingut de l'activitat enogastronòmica sota les estrelles, és important entrar prèviament en el context mediambiental del territori. El municipi de Foradada, on està ubicat Rubió de Sòls i les vinyes homònimes, forma part de la regió que al redós del Montsec, abasta els 24 municipis pertanyents a les comarques de la Noguera i el Pallars Jussà que l'any 2013 van ser certificats com a Destinació Turística per la Fundació Starlight. A la vegada, amb la presència de l'Observatori Astronòmic del Mont-

sec, ha estat nomenat Punt de Referència per la qualitat del cel i absència de contaminació lumínica, pel Departament de Territori i Sostenibilitat de la Generalitat de Catalunya.

Amb aquestes premisses ens situem en un dels paratges del país amb el cel més net, tant a les hores de llum diürna com per a l'observació del cel nocturn. Això ens propicia unes tardes per gaudir de postes de sol excepcionals, voltades d'una orografia i arquitectura medieval espectaculars, en les que podreu acompanyar la Judit a visitar les vinyes mentre el cel es pinta de colors. A la nit, us mostrarem el món màgic i enigmàtic dels estels.

Foto: © Ramon I. Canyelles

Foto: © Ramon I. Canyelles

Les sessions de nit a les Vinyes de Rubió de Sòls les iniciem amb una aproximació audiovisual de l'Univers, per passar tot seguit a la sessió d'explicació del cel amb observació directa, assistida amb els punters de làser. En funció del moment de l'any, l'espectacle serà diferent degut al moviment de translació de la Terra. L'estiu, amb bona temperatura ambiental, ens mostra l'espectacularitat de la Via Làctia, que creua tota la volta celeste, i que concentra la màxima lluminositat entre les constel·lacions zodiacals de Sagitari i l'Escorpí. **En aquest punt es on se'ns reflecteixen les més grans concentracions de nebuloses, en el camí que ens condueix cap al centre de la nostra galàxia.** És el moment en què en el nostre zenit

podem observar l'asterisme del triangle d'estiu, format pels estels Deneb, Vega i Altair, de les constel·lacions Cigne, Lira i Àliga respectivament, tot un referent de les nits estivals. No deixem de costat les circumpolars, aquelles constel·lacions que podem veure al llarg de tot l'any, on hi destaca, assenyalant el nord i com a punt central de la nostra visió de l'Univers actual, l'estel Polar. En la canícula estiuenca també assistirem a la pluja d'estels dels Perseids, coneguda popularment com les Llàgrimes de Sant Llorenç per la seva coincidència amb la data del santoral que les honora. **Tot un gran espectacle que complementem amb la visió de llunyanes galàxies i espectaculars nuvoloses de ric cromatisme.**

A l'hivern, ben aprofitats, el decorat canvia i ens apareixen grans i espectaculars constel·lacions com ara Gèminis i la més excepcional de totes, Orió, caçador i amant i company de cacera d'Artemis, mort per una fletxa accidental de la seva pròpia estimada. En aquesta constel·lació hi destaquen Rigel i Betelgeuse, el setè i desè estels més brillants vistos des de la Terra i el cinturó del caçador format pels estels Mintaka, Alnilam i Alnitak. Formant l'espasa del personatge mitològic es poden veure a ull nu les nebuloses que la configuren i, **prop d'Orió, l'estel més lluminós de tots: Sirius, de la constel·lació del Canis Major.**

En aquestes sessions astronòmiques hi aportem un toc històric amb l'explicació d'alguns dels relats mitològics que fan referència a les figures en què la cultura grega s'inspirarà per posar nom a les constel·lacions i, a més, donem unes pautes bàsiques per als assistents no avesats a la fotografia nocturna que hagin portat càmera amb mecanisme manual i trípode, per tal que puguin fer els seus primers passos en l'àmbit de la fotografia de cel nocturn captant els punts lluminosos dels estels amb els seus objectius.

Una activitat molt completa que abastant paisatge, història, gastronomia, vi i cel deixa l'agradable regust d'haver assaborit tot el bo i millor que ens dóna la terra en aquest excepcional racó de la comarca de la Noguera. ©

Foto: © Ramon I. Canyelles

Celler Rubió de Sòls

El Xarel·lo abanderat de Catalunya

Per Judit Sogas
Llicenciada en Enologia

Catalunya és un territori relativament petit, amb una extensió de 32.000 km². Té una variada topografia, dels Pirineus a la costa mediterrània en només 580 km. Hi ha una gran diversitat de climes (mediterrani, continental, alpí i atlàntic). El resultat són 12 zones amb Denominació d'Origen diferents, amb què cada zona determina un clima i un sòl diferenciat. **La versatilitat és un dels trets més característics dels vins catalans.**

La vitivinicultura catalana, en la primera dècada del segle XXI, va començar a adaptar el seu cultiu amb varietats més "tradicionals" i "autòctones" de cada zona. Els viticultors i noves generacions d'enòlegs volen recuperar els orígens i redescobrir les qualitats naturals pròpies dels raïms catalans.

En quant a les vinyes i cellers, s'ha trobat que durant el segle XX s'havia promocionat una gran diversificació de vinyes; sobretot les plantacions de raïms foranes del món ben conegudes com el Chardonnay, el Cabernet, el Merlot i la Syrah entre moltes altres, les quals havien guanyat molt protagonisme.

Amb el temps s'ha demostrat que **la millor opció per diferenciar els vins catalans de la resta del món es oferir vins propis i únics del nostre territori, el que s'anomena "vins de terror" o "vins de finca".**

La tendència a elaborar vins "diferents" de la resta del món ens porta a **investigar sobre el patrimoni vitivinícola natural i propi de cada zona.** Hi ha un reconeixement per les qualitats naturals de cada raïm i el resultat pot ser un vi realment sorprenent per la seva naturalesa.

De la vinya anomenada VITIS VINIFERA de forma científica, a Europa se'n coneix unes 6.800 varietats de raïm, aptes per a la vinificació. Amb el temps, **només s'han utilitzat de forma més habitual unes 100 varietats de vinya diferents en les diferents zones de producció del món.** Això implica que s'ha treballat molt poc altres varietats que poden ser de gran interès en l'enologia, i a causa d'interessos socials i econòmics no s'han desenvolupat. Es pot dir que a Europa tenim un alt potencial "natural" per conèixer altres varietats desconegudes, en el present i en un futur.

Varietats autòctones, definició

Segons el seu origen podríem distingir dos grans grups: varietats autòctones i varietats foranes.

El terme utilitzat "*autòcton*", prové del llatí "*autochthonos*" i aquest del grec; traduït vol dir "*el mateix*" o "*propi*" i "*terra*". En la mitologia grega, els autòctons eren els homes sorgits directament de la terra. Així podríem definir una varietat "*autòctona*" com un

cep propi de la terra. També podríem distingir les varietats “natives o endèmiques”, les quals no han estat implantades per l’home.

Quant a les varietats “foranes” o “al·lòctones”, són aquelles que han estat introduïdes per l’home en una determinada època en un lloc diferent de l’originari.

Història de la vinya a Catalunya

Les relacions entre l’home i el vi són tan antigues com la vida sobre la Terra. La vinya és un dels cultius més antics que existeixen, ja des de l’època prehistòrica. Després de l’última glaciació, la vinya es manté als Alps, al Caucas, a l’Àsia central i a Egipte.

A Catalunya, hi coexistia la vinya llambrusca o vinya silvestre amb la vitis vinifera ja des del neolític. Les primeres evidències del conreu de la vinya es concentren a l’era dels ibers (segle VII a III aC), en què es troben les primeres llavors carbonitzades de vitis vinifera, i els primers testimonis d’estructures associades a la vinificació al segle VI aC.

Amb l’arribada dels fenicis i dels grecs a la terra catalana es comença a introduir la comercialització del vi. Posteriorment els romans varen fer proliferar de forma més clara i massiva l’extensió de la vinya, fins als temps actuals.

En resum, **trobem mostres evidents de la història de la vinya i el vi arreu de Catalunya**, restes arqueològiques, pintures, manuscrits i proves reals del seu cultiu i importància al llarg de tota la història i cultura catalanes.

La Fil·loxera marca la història actual al món i Catalunya

L’any 1863 va aparèixer a França per primera vegada la fil·loxera. És un insecte americà que atacava les arrels dels ceps europeus fins a la mort.

La vinya era molt important a Catalunya, ja que ocupava gran part del territori amb grans extensions. Al començament del segle XX, van aparèixer els primers indicis de

la Fil·loxera; les vinyes infectades es cremaven per evitar que s’estengués, tot i així es va expandir arreu del territori català, fins que a mitjans de segle XX va fer desaparèixer la majoria de vinyes catalanes.

Després de la plaga, va haver-hi un gran canvi en la viticultura catalana; una part es va “reconvertir” i adaptar a les noves circumstàncies. La solució va ser recuperar varietats europees i empeltar-les amb peus americans (resistents a la fil·loxera). I una altra

part de camps catalans van abandonar la vinya i van optar per altres cultius, fruiters i cereals principalment.

Interès en mantenir i recuperar la vinya autòctona: La vinya catalana

Un interès important en mantenir i recuperar varietats autòctones, és la situació actual de globalització i competència mundial. Aquests fets ens porten a tornar als orígens. Per una altra banda, també hi ha un interès fisiològic i productiu, ja que **les varietats “autòctones” s’adapten millor al territori, al clima i a la terra**. Es pot dir que la vinya catalana té uns avantatges vitícoles i naturals respecte a les varietats “foranes”.

Els enòlegs, viticultors i cellers són els principals impulsors de la recuperació de la vinya autòctona, per aportar un argument d’autenticitat al vi català. El redescobriments de les autèntiques qualitats dels raïms autòctons **ja és una realitat: s’elaboren vins catalans amb raïm autòcton que sorprenen a tot el món**.

Situació actual d’investigació

Com a dada significativa, s’estan recuperant algunes varietats endèmiques que es trobaven en l’oblit i en superfícies molt reduïdes, als marges, les terrasses, les ribes, els boscos i llocs molt allunyats de les poblacions. Des de l’any 1975 a l’Institut Català de la Vinya i el Vi (INCAVI) es van iniciar diferents estudis de varietats de vinya a Catalunya. L’any 2003, ja es disposa de tècniques d’investigació més avançades per identificar les varietats de raïm amb més precisió, mitjançant mètodes d’anàlisi molecular (ADN).

El Registre Vitivinícola de Catalunya (RVC) recull les varietats de taula i per vinificació que es poden plantar. Actualment, s’està fent un treball amb un llistat provisional, on podran aparèixer les varietats de raïm investigades. En l’àmbit Europeu, existeix una xarxa d’investigació, en què hi ha col·leccions i catalogacions. **S’està elaborant un nou catàleg europeu de varietats, que es publicarà en els butlletins oficials de cada estat membre** i que en el nostre cas es troba coordinat per l’INRA.

Els raïms blancs catalans més representatius de Catalunya

Les varietats de raïm amb més tradició a Catalunya i que es troben actualment representades en les 12 Denominacions d'Origen les podem veure al quadre 1. Com es pot observar, arribem a les següents conclusions:

El Xarel·lo és la varietat de raïm amb més extensió plantada i es troba concentrat a les principals Denominacions d'Origen Catalanes: el Cava, el Penedès, Alella i Tarragona, encara que es pot trobar també a Costers del Segre.

Quadre 1	VARIETATS DE RAÏM BLANC				
DENOMINACIÓ D'ORÍGEN	Macabeu	Xarel·lo	Parellada	Garnatxa Blanca	Picapoll Blanc
Penedès	26,50%	29,20%	26,70%		
Catalunya	17,20%	5,10%	20,70%	25,40%	
Priorat	4,80%			1,60%	
Cava	22,50%	44,80%	28,30%		
Costers del Segre	8,70%	3,80%	1,60%		
Pla de Bages	23%				41%
Conca de Barberà	73,30%		25,70%		
Tarragona	38,60%	1,10%	16%		
Terra Alta	33,60%		4,90%	53,60%	
Montsant	4,20%			0,70%	
Empordà	46,60%			21,30%	
Alella	2,40%	73,20%			

Dades : Estudi estadístic VITEC per Joan Miquel Canals, 2008

El Parellada o Montonega també és un raïm blanc reconegut arreu de Catalunya. Es treballa principalment al Cava, al Penedès, a la Conca de Barberà i Tarragona.

Altres varietats blanques autòctones, ja molt minoritàries, són el Picapoll blanc, el Trepal blanc, la Malvasia de Sitges, el Sumoll blanc i d'altres que es troben en fase d'estudi i recuperació.

El Xarel·lo varietal

El Xarel·lo, la Pansa, el Pansal, Pansa rosa, Pansalet, Vinyaté i lo Cartoixà, pren nom segons el seu lloc d'origen.

El Xarel·lo pren importància tant per la seva història vinculada a tot el territori català com per l'extensió de cultiu general, que es contempla amb unes 8.200 Ha de superfície total a Catalunya.

Es pot dir que hi ha moltes tipologies i clons diferents de la mateixa varietat. En els darrers anys s'ha donat més rellevància i s'estan realitzant estudis tècnics d'identificació dels diferents clons de Catalunya. **Oficialment l'INCAVI (Institut Català de la vinya i el vi) ha caracteritzat fins a 6 clons diferents de Xarel·lo: I-20, I-23, I-50, I-57, I-69 i I-117.** Actualment es troben en estudi 8 clons més (un estudi varietal d'identificació i procreació pot durar de 10 a 15 anys).

Característiques fisiològiques del cep i el raïm

El Xarel·lo és una varietat de cep blanc, vigorós, fort i robust. Port semicaigut, pàmpols de cinc puntes grans de color verd intens, no és gaire peluda a l'anvers. El sistema de conducció pot ser en vas o emparat, s'aconsella dirigir la vegetació. És la vinya que aguanta millor la sequera i és molt resistent a les malalties, per tant, pot fer fàcilment un raïm ecològic i natural.

El sistema proposat personalment: és la combinació del cep tradicional, en forma de vas amb tres braços i acompanyat d'un pal de fusta al mig per dirigir la vegetació, a més de donar-li forma a les fulles i raïms.

El cicle vegetatiu és llarg (dates segons la zona cultivada), comença l'esborrament aviat, a finals de març, i finalitza el període de maduració a mitjans de setembre i principis d'octubre amb una maduració lenta i constant.

Els raïms són mitjans i no compactes, això és perquè té tendència a l'esbrima, i per tant, al no fer un bon quallat del fruit, els grans de raïm es troben més espaiats i desgranats.

Els gotims són rodons, quasi perfectes, amb pell gruixuda. Colors grocs daurats, i segons el moment de maduració, es troben amb color d'or vell i groc rosat.

Els vins tenen una gran qualitat i personalitat. La característica principal del Xarel·lo és que és molt versàtil i no necessita barrejar-se (cupatge) amb altres raïms, ja que és apte per anar sol. Es poden elaborar vins secs frescos, vins de criança i llarga criança, vins dolços i escumosos (caves).

Característiques sensorials del Xarel·lo

Els vins segons a on, qui i com s'elaborin poden donar diferents característiques organolèptiques i sensorials diferents, tot i partir de la mateixa varietat. Tenint en compte tants factors externs de la mateixa varietat i fent un exercici exemplar de caracteritzar els vins de Xarel·lo, podem afirmar unes característiques descrites al quadre resum.

FITXA ORGANOLÈPTICA DEL XAREL·LO

Vista: color intens, gamma de colors extensa, que pot anar des del color groc llimona, daurat, or vell, coure i lleugerament rosat.

Nas: aroma fina i complexa, molt variada, podem trobar-hi aromes de: flors (blanques), fruites d'arbre (pera, préssec), fruites cítriques (taronja), herbes aromàtiques (fonoll), fruites cuites (codynat), especiades (safrà i canyella).

Boca: gust intens i suau. Acidesa marcada i equilibrada. Omple el paladar, té volum i textura considerable. Post gust llarg amb molta persistència. Pot ser melós i robust alhora.

Conclusió final

En pocs anys s'ha avançat molt per classificar les varietats a Catalunya amb més precisió. **Estem tot just al començament de descobrir el patrimoni històric vitícola català.**

Els raïms autòctons de Catalunya estan "de moda". Actualment ja hi ha un mercat intern català que demanda els vins més autèntics i naturals. Alhora s'està incorporant vins catalans al mercat exterior i ja tenen una gran acceptació. El món està descobrint que els vins catalans són d'alt nivell.

Puc afirmar que mai no s'ha treballat tan bé i amb la màxima cura al camp i al celler com ara. Ha arribat el moment d'extreure l'autèntica qualitat dels raïms propis de cada terra. Ara ja disposem de coneixements i tecnologia per aplicar i elaborar **"els millors vins autòctons que s'han fet mai al llarg de la història"**.

El Xarel·lo, varietat de raïm reconeguda a Catalunya, és una varietat apta per elaborar vins en primera línia del món, comparable amb altres varietats internacionals.

Ha estat molts anys amb nosaltres, ens ha acompanyat amb la majoria de vins catalans, però sempre discret, sense dir res. Ara ja ha arribat el moment de destacar les seves virtuts i posar-lo al lloc que li pertoca per tants anys d'història i per les seves qualitats evidents. ©

Fotos:
Judit Sogas Sánchez:
Celler Rubió de Sòls

Bibliografia:
"ELS PAISATGES DE LA VINYA"
Congrés. Manresa (Bages). 2003

Torre BELLESGUARD

De Martí l'Humà a Gaudí 500 anys d'història

Per Lluïsa Goberna

L'institut va fer una visita el 15 d'octubre passat a la Torre Bellesguard, al peu de la muntanya de Collserola. La visita va estar guiada per en Jordi Carruesco, que ens va explicar amb tot detall i rigor la història i arquitectura de la finca, així com anècdotes i, sobretot, el gran simbolisme que té tota aquesta obra de Gaudí.

Però per parlar dels orígens i la història d'aquesta singular torre hem d'anar enrere en el temps, concretament el 1408, quan el rei Martí l'Humà va comprar en aquest indret una finca anomenada en aquella època Vallblanc, per tal de residir-hi. Deixà la cort de Barcelona i s'instal·là aquí amb l'objectiu de pal·liar els seus problemes de

salut, buscant repòs (*li agradava molt llegir*) i alhora un lloc idoni amb bones vistes per controlar la ciutat i el moviment dels vaixells. El nom posterior de Bellesguard que li va posar el rei o un personatge proper a ell es deu a la bella vista (*bell esguard*) d'aquest indret, que disposa d'una bona panoràmica de Barcelona i el mar. El rei va fer instal·lar aquí la seva cort i va ser també Seu Papal durant dos anys. Quan residí a Bellesguard, el seu fill Martí el Jove, rei de Sicília, va morir (*sense descendència*) a Sardenya, on hi ha la seva tomba. Aquí va tenir lloc també el seu casament en segones núpcies amb Margarida de Prades. **El rei Martí l'Humà, últim rei de la dinastia catalana del Casal de Barcelona, va residir a Bellesguard fins a la seva mort l'any 1410.**

A l'entrada principal de l'estructura de les antigues muralles amb merlets, l'únic vestigi que resta de l'època medieval, es pot veure un escut Comtal amb dues dates; una del 1409, en record de l'obra del rei Martí, i l'altre del 1909, de quan Gaudí van finalitzar les obres de l'actual Torre Bellesguard. Es pot veure també un sol naixent com a símbol de les dues èpoques.

Després de la mort del rei Martí començà la decadència de la torre castell i als albors del segle XVII va servir de refugi del conegut bandoler Joan de Serrallonga. Es diu que una part del seu cos esquarterat es troba enterrat en

aquest indret. Durant el pas del temps la finca ha tingut diversos propietaris, entre els quals hi ha la nissaga dels Cabrera i els Gualbes. Actualment i des de 1944 la propietat és de la família Guilera, que el setembre de 2013 va decidir obrir-la al públic per tal de poder fer-hi visites guiades.

Donant un tomb en el temps ens situem al 1900, quan Antoni Gaudí va rebre l'encàrrec del seu amic Jaume Figueres, comerciant de farines, (*la torre es coneix també com a casa Figueres, a causa del nom del seu propietari*) de construir una torre sobre les restes de l'antic castell medieval.

Gaudí va projectar aquesta obra inspirant-se en l'arquitectura del castell medieval i va fer-hi referències a la història de Catalunya i la vida del rei Martí i, per tant, respectà les arrels històriques del lloc. Per aquest motiu la casa té l'aparença exterior d'un castell. Va rehabilitar les restes medievals amb l'estil neogòtic català. En aquesta obra predominen les formes rectes i verticals per tal d'harmonitzar amb les restes medievals. Aquesta obra de Gaudí, per tant, és poc habitual i diferent d'altres obres seves, perquè aquí va deixar de banda les corbes tan representatives del seu treball. En visitar aquest indret es pot veure, tant en els seus jardins com en el seu interior, els nombrosos símbols ocults amb què Gaudí rendeix homenatge al rei Martí l'Humà i al catalanisme històric.

Detall dels bancs de l'entrada principal

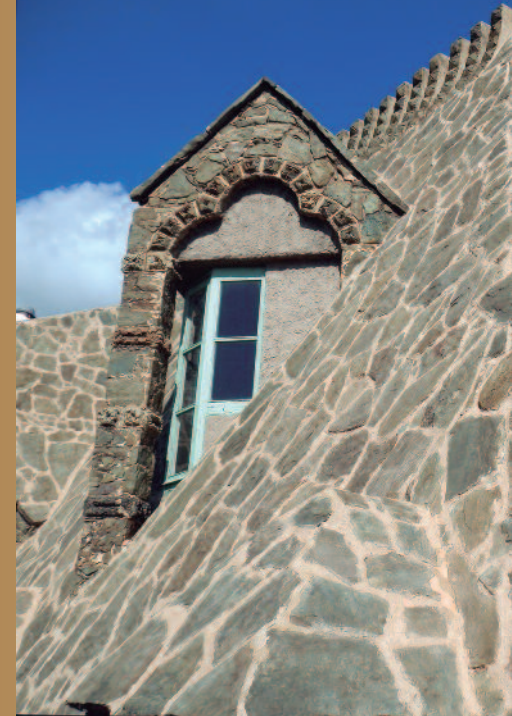
Al jardí es troben dos bancs semicirculars acabats amb trencadís; un amb l'escut de la Corona d'Aragó, amb les quatre barres i la corona reial, i l'altre amb l'escut del Casal de Barcelona i la corona comtal. Aquests bancs tenen una característica acústica curiosa, ja que el so s'amplifica d'un cantó a l'altre.

El banc de la dreta representa la sortida del sol i la vela blanca és senyal de la mort del fill del rei Martí. La data de 1916 indica l'any que acabà les obres Domènec Sugranyes, a qui se li va encarregar de completar l'obra de Gaudí. També hi ha referències a Jaume Figueres i la construcció de la casa.

Adossats a la façana principal, a cada cantó de la porta d'entrada, es troben dos bancs acabats amb trencadís amb una gran simbologia. El banc de l'esquerra, que es refereix al rei Martí 'Humà, representa el sol ponent, sobre Montserrat, i simbolitza l'ocàs de Catalunya després de la fi de la dinastia catalana que representava Martí l'Humà, en morir aquest rei sense descendència el 1410, any que es pot veure en xifres romanes. També hi estan representats uns peixos amb les quatre barres (com a símbol del domini del Mediterrani), mitjançant el relat del cronista Bernat Desclot (segles XIII - XIV).

"Ne sol nom pens que galera ne altre vexell gos anar sobre mar, menys de guiatge del rey d'Arago; ne encara no solament galera, ne leny, mas no creu que nengun peix se gos alçar sobre mar, si no porta hun escut o senyal del rey d'Arago en la coha, per mostrar guiatge de aquell noble senyor, lo rey d'Arago e de Cecilia"

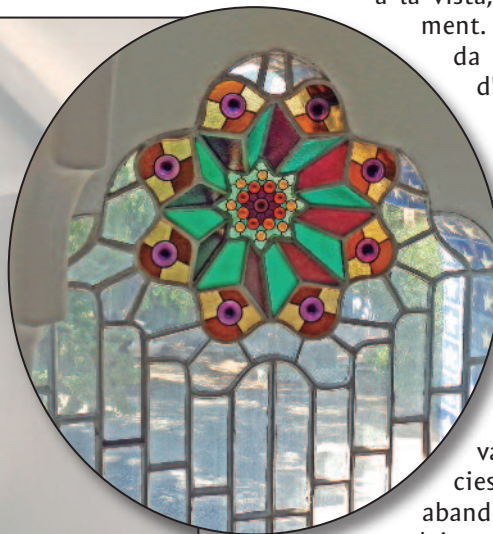

En la visita a l'interior es poden veure els espais més interessants de la finca, així com les golfes, la terrassa i les cavallerisses. Però hi ha espais que resten tancats al públic ja que és l'habitatge particular dels propietaris de la casa. La decoració de l'interior, de gran bellesa, recorda molt l'art oriental. A l'entrada, a la planta baixa, es troba una font de ceràmica blava i, penjat del sostre de l'ull de l'escala interior, sobresurt un magnífic llum amb vidre plomat amb bells colors i ferro forjat.

Seguint amb la visita vam pujar al primer pis per veure la sala dita de fumadors. Un espai diàfan amb molta llum gràcies als grans finestrals que es troben també en altres estances de la casa per tal donar prioritat a la llum natural. És digne de menció l'artística barana del balcó frontal feta de ferro forjat, des d'on es pot veure una bona panoràmica del jardí amb l'antiga muralla medieval. Tot seguit vam passar a les golfes, anomenada també Sala de Música, o Sala dels Maons, ja que aquests estan a la vista, amb manca de revestiment. Es diu que està inacabada per diversos indicis. Un d'ells és que els maons deixen veure algunes marques de llapis fetes per Gaudí. Segons sembla, Maria Segues, vídua de Jaume Figueres, mort recentment, va voler continuar el projecte que el seu marit havia encarregat a Gaudí, però degut potser a pressions socials i particulars, va tenir diverses discrepàncies amb Gaudí, i aquest va abandonar el projecte el 1909 i va deixar aquesta sala per acabar.

Aquí es troba el llum amb forma de corona invertida en referència a Martí l'Humà. Aquesta sala és espectacular, sobretot pels seus arcs de maó, que són una mostra d'innovació i mestria, i gaudeix d'una acústica perfecta per servir de sala de música, tal com ho va dissenyar Gaudí.

El balcó de trencadís que es troba a la part alta de l'interior de la casa és de gran bellesa artística i des d'ell es pot veure amb detall el magnífic vitrall de colors amb forma d'estel de vuit puntes que es troba a la finestra central de l'entrada principal. Des de fora sembla un vitrall d'església i des de dins ressalten amb una claredat increïble els seus colors. Se l'anomena l'estel de Venus i té diverses

interpretacions en l'àmbit simbòlic. Una d'elles és que estigui orientada a la constel·lació de Venus. També que Venus sigui la deessa de la fertilitat en referència al desig del rei Martí de tenir un hereu. **Un altre és sobre el simbolisme de les vuit puntes, que és un número de resurrecció i renaixença i que voldria representar la resurrecció de la cultura catalana (la Renaixença).** Els experts encara especulen sobre altres interpretacions, però del que tothom sí que està d'acord és de la seva gran bellesa.

Foto de l'esquerra: Sala de Música o dels Maons - Centre: Drac de la terrassa - Dreta: Grup davant la porta principal

Aquesta obra de Gaudí mereix realment una visita, perquè aquí està representada segons els experts una de les seves obres més personals i lliures, que alhora conté uns missatges simbòlics i mostra una gran cura en preservar les arrels històriques i catalanistes tan pròpies d'ell. ©

La pujada a la terrassa on es pot albirar una panoràmica de 360° de tota la ciutat, des del mar fins al Tibidabo, és magnífica. **Des d'aquesta perspectiva es pot veure de més a prop el símbol distintiu de Bellesguard, el pinacle de 33 metres, coronat per la creu de trencadís, de quatre braços i sis puntes que assenyalen els punts cardinals, i a sota, en espiral, les quatre barres de la senyera, sobre la qual es pot veure la corona reial, una altra referència al rei Martí.** Es diu que Gaudí va copiar el fruit del xiprer per fer la creu. **Una anècdota dels obscurs temps del franquisme és que les autoritats van fer tapar la senyera de gris per tal de fer desaparèixer els símbols del catalanisme.**

La culminació de la visita a la terrassa va ser veure el famós "Drac", format per un conjunt de finestres i lloses de pedra que formen el cap d'un drac que es veu perfectament. Es dona per descomptat que això no és casualitat i que Gaudí ho va crear expressament.

Vam acabar aquesta magnífica visita a les antigues cavallerisses, on ens va portar el nostre guia per veure un audiovisual de Bellesguard a vista de drons.

Unes dades d'interès de la Torre Bellesguard és que durant la Guerra Civil va fer les funcions d'orfenat i el seu mobiliari va ser destruït. El 1944 el Dr. Lluís G. Guilera Molas comprà la finca i el 1945 instal·là una clínica de ginecologia i obstetrícia que va restar oberta fins al 1973. Gaudí va fer construir un viaducte per fer un camí alternatiu per fora de la finca. Actualment es pot veure, ja que es troba davant mateix de la torre. El 1969 la Torre de Bellesguard va ser declarada Bé Cultural d'Interès Nacional.

Reines consorts del rei Martí l'Humà

Per Joana Tarín

MARIA DE LUNA

Va néixer a Sogorb el 1353 i morí el 29 de desembre de 1406 a Vila-real. Fou reina consort de la corona d'Aragó, comtessa d'Empúries, comtessa de Luna, duquesa de Montblanch, senyora de Bolea, Berbegal, Loarre, Vall d'Uxó i Sogorb.

Filla hereva de Lope de Luna, primer comte de Luna i senyor de Sogorb, i de Brianda de Gout, va ser compromesa en matrimoni amb l'infant Martí, fill de Pere el Cerimoniós, quan encara no tenia vuit anys, i fou entregada a la reina Elionor per ser educada a la cort.

El 13 de juny de 1372 va casar-se a la Catedral de Barcelona amb l'infant Martí, i tingué quatre fills: l'hereu Martí el Jove, els infants Jaume i Joan i la infanta Margarida.

L'any 1396, a la mort de Joan I el Caçador, ascendeixen al tron, i com que Martí es trobava a Sicília, la nova reina hagué d'actuar com a Lloctinent General davant les pretensions al tron del comte de Foix i de la reina Violant de Bar. L'any següent Martí tornà de Sicília i jurà els furs, i foren coronats a la Catedral de Sant Salvador a Saragossa, mentre que les celebracions es feren a l'Alfajeria.

La reina Maria era amant de la justícia, caritativa i de profundes conviccions religioses, elegant i austera, aficionada a la música i la lectura i superava el seu marit en capacitat de govern. Propera al

Escultura de Maria de Luna que es troba davant de l'església de Sant Martí de Sogorb

A: xlii: d'April: del: any: del: Senyor: Mcccc: la: Senyora: Regna: Dona: Maria: de
 Luna: esposa: del: Rey: En: Martí: va: posar: una: de: les: primeres: pedras: del: I I
 hospital: de: la: Santa: Creu

Mosaic de Mario Maragliano al Pavelló de l'Administració de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau. La reina Maria de Luna, va posar una de les primeres pedres de l'hospital, l'any 1401

poble, va protegir els més desfavorits ajudant-los econòmicament, defensà els pagesos de Remença a les Aljames de Sarraïns i jueus de Calatayud i Daroca, i intentà posar pau entre els clans familiars que estaven assolant els regnes, inclosos els de la seva família.

Bernat Metge féu un interessant elogi a *“Lo Somni”* de *“la saviesa e indústria e bons tractaments de la dita senyora”*.

Francesc Eiximenis li dedica la seva obra *Scala Dei*, un petit tractat sobre moral i teologia escrit en català, amb motiu de la seva coronació com a reina a Saragossa. I parlant de la reina, escriví així al rei *“sapiats, senyor que ella viu així com se pertany a dona excel·lent e sàvia i de muller de tan gran senyor, en molta honestat e bonesa e per aital se fa tenir devant Déu e devant homens”*.

La reina Maria tenia una salut molt precària i morí d'un atac d'apoplexia l'any 1406 a Vila-real, quan anava a reunir-se amb el seu marit a València.

Fou enterrada al monestir de Poblet.

Escut d'armes de Maria de Luna

MARGARIDA DE PRADES

Va néixer a Falset el 1387 i morí a Riudoms el 23 de juliol de 1429. Fou reina consort d'Aragó, València, Mallorca, Sardenya, Còrsega i Sicília, duquessa consort d'Atenes i Neopàtria, comtessa consort de Barcelona, Rosselló, Cerdanya i Empúries.

Pertanyia al llinatge dels Prades, línia secundària de la casa reial d'Aragó. Era filla de Pere, comte de Prades, descendent directe de Jaume II i de Blanca d'Anjou i de Joana de Cabrera. Per això l'escut de Margarida porta barres aragoneses i les llises d'Anjou.

A la mort del seu pare l'any 1399, Margarida i la seva germana Joana entren al servei de la reina Maria de Luna, a la cort de la qual s'educaren. **La mort de la reina Maria el 1406, va deixar el rei Martí amb un únic fill supervivent**

del matrimoni, Martí el Jove, que moriria el 1409 després d'una reeixida campanya de reconquesta de Sardenya que ell encapçalà.

Al quedar sense hereu, el rei decidí tornar-se a casar per tenir nova descendència i va escollir Margarida de Prades, que llavors tenia 21 anys. **El matrimoni fou celebrat pel Papa Benet XIII al Palau de Bellesguard de Barcelona el 17 de setembre de 1409. La mort sense descendència del rei al maig de l'any següent va fer que s'extingís el casal de Barcelona i s'iniciés un període d'interregne que finalitzà amb el compromís de Casp l'any 1412, que va fer que Ferran d'Antequera de la casa de Trastàmara fos el nou rei.**

Al juliol de 1414 la reina Margarida visita Morella per les noces de la seva germana Joana amb un fill del comte de Cardona. **Allí va conèixer a Joan de Vila-ragut i Álvarez de Haro, fill il·legítim del noble Nicolau Vilaragut, amb qui es casà el 1415 en una capella del Palau Reial de València, matrimoni que es manté en secret per la seva posició de vídua reial amb una renda assignada i per no perdre els seus privilegis. Joan de Vilaragut va ser nomenat administrador dels seus béns.** El naixement del seu fill Joan Jeroni el gener del 1416 a Perpinyà, on Margarida es desplaçà per assistir al Cisme d'Occident, també es va mantenir en secret.

Quan la seva situació es divulga, la posició econòmica li va fer fallida i Margarida i Joan es retiraren al monestir cistercenc de Valldonzella a Barcelona.

El 1422 novament enviudà i l'any següent processà com a monja al mateix monestir. Després passà al monestir de Bonrepòs, al Priorat, on al 1428 fou nomenada abadessa. La mort la sorprengué l'any següent a Riudoms degut a un brot de pesta. Va ser traslladada a Bonrepòs, on va ser enterrada.

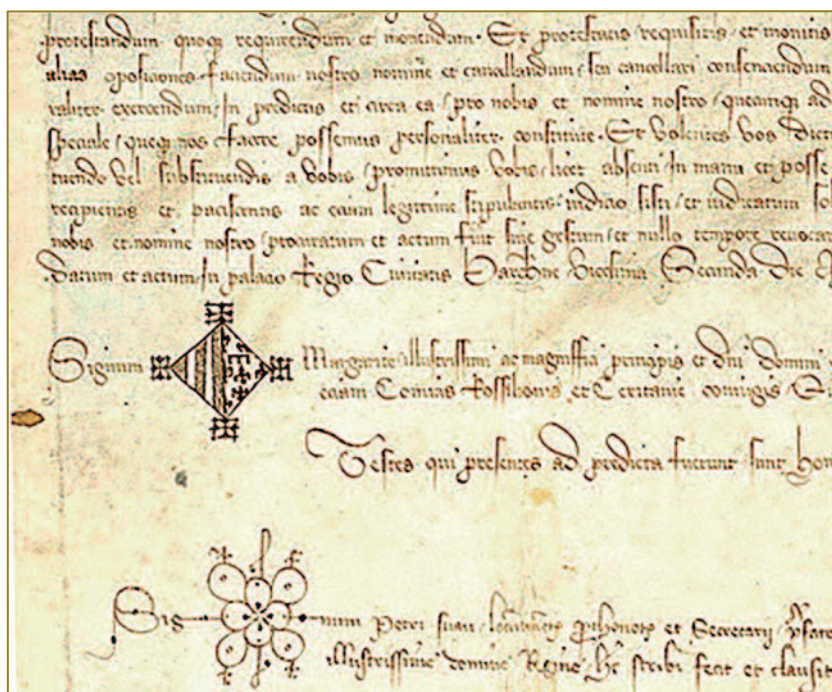

Escut d'armes de Margarida de Prades

Fresc que es troba a la Universitat Abat Oliva CEU, que representa el casament de Margarida de Prades amb el rei Martí l'Humà a la capella de Bellesguard, oficiat pel papa Benet XIII. Els altres personatges són, Sant Vicent Ferrer i el seu germà Bonifaci.

Amb la seva mort es van perdre les esperances de superar la gran crisi que patia el monestir, que acabà incorporant-se al de Santes Creus el 1473. Les despulles de la reina es traslladen a Santes Creus el 1475 i són col·locades a l'església en un taüt de fusta decorat amb les armes reials i abacials, situat davant del mausoleu de Pere el Gran. Sembla que el sepulcre no fou profanat el 1835 i per evitar que ho fos

Venid, venid, amadores de la mi flecha feridos e sientan vuestros sentidos, tormentos, cuitas, dolores pues que la muerte levar ha querido e rebatar la mejor de las mejores ©

Manuscrit en pergami (BH GRA 96 (171)), escrit en llatí medieval, que data del 22 d'abril de 1411, en el Palau Reial de Barcelona. En aquest document la reina Margarida dóna plens poders perquè li administrin els seus béns. Donen fe de la seva autenticitat els dos signes noterials que van precedits de la paraula "signum"; el de Margarida de Prades, amb el seu escut d'armes, i el de l'escrivà. Aquest manuscrit es troba a la "Biblioteca Històrica de la Universidad Complutense".

Sepulcre de la reina Margarida a Santes Creus

posteriorment les seves restes foren traslladades a una de les tombes de pedra situades al fons del mateix braç del creuer. **Recentment han estat instal·lades en una de pedra al mur de la nau de l'evangeli.**

Margarida de Prades, en paraules del cronista Pere Tomic, **"fou una de les més belles senyores que hom sabés en lo mon"**. A més el seu interès per la cultura manifestat pel seu amor als llibres, va contribuir a fer centre d'una important cort literària el Palau Reial Menor o el de Bellesguard i exercí de musa d'algunes figures de la literatura catalana com Jordi de Sant Jordi, Arnau March, Lluís Icart o Arnau Erill, i també de la castellana com Pedro de Santa Fe o Íñigo López de Mendoza, Marqués de Santillana, que li va dedicar un playn a la seva mort i l'acomiadà així:

HERÀLDICA (VIII)

FIGURES NATURALS

Per Rafael Portell
Acadèmic de la Belgo-Española
de la Historia

02 - **ELS ELEMENTS**.- En l'heràldica en general, són representats: la terra, l'aigua i el foc.

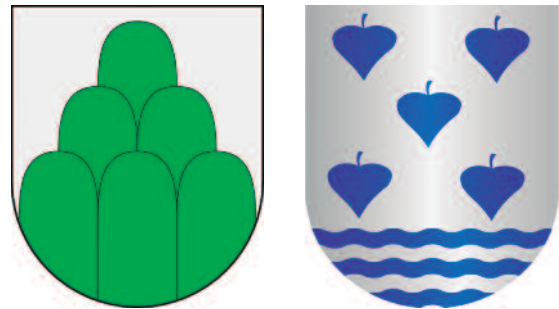
S'anomenen figures naturals en heràldica aquelles que, com el seu nom indica, extreu l'art del blasó de la pròpia Natura i a les quals dona un gran significat. Són molt emprades en aquesta ciència heroica.

Les més importants són:

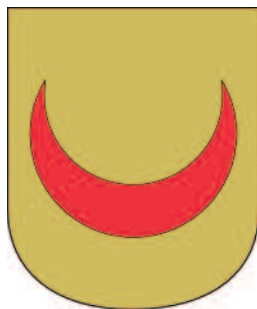
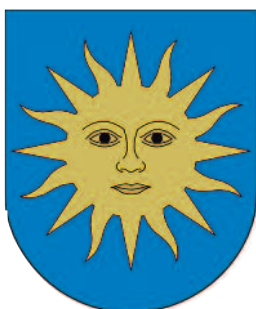
- 01 - **ELS ASTRES**
- 02 - **ELS ELEMENTS**
- 03 - **LES FIGURES HUMANES**
- 04 - **ELS ANIMALS DE QUATRE POTES**
- 05 - **LES AUS**
- 06 - **ELS INSECTES, RÈPTILS, PEIXOS**
- 07 - **LES PLANTES I MINERALS**

A continuació les anirem explicant, per bé que la seva definició ens dona, gairebé, el significat.

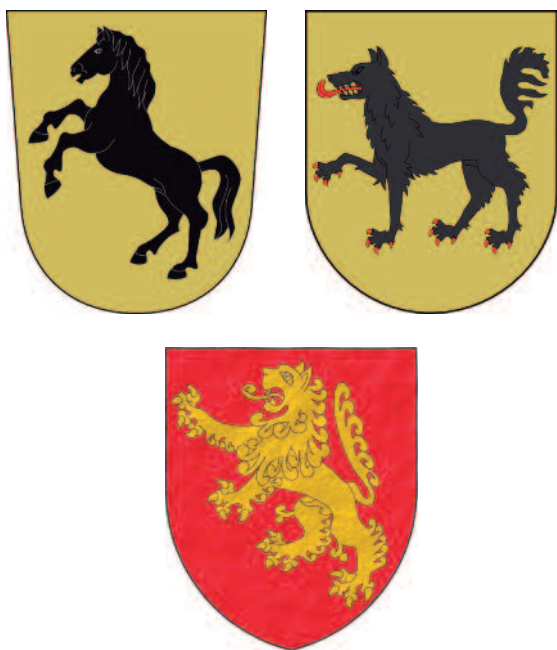
01 - **ELS ASTRES**.- Aquestes figures inclouen tots els cossos celestes: el Sol, la Lluna, els estels, els cometes, l'arc de Sant Martí.

03 - **LES FIGURES HUMANES**.- En el blasó espanyol són molt freqüents, no així en el francès. Poden ser de cos sencer, masculines i femenines o part del cos, com mans, colzes, caps o figures celestials, com àngels.

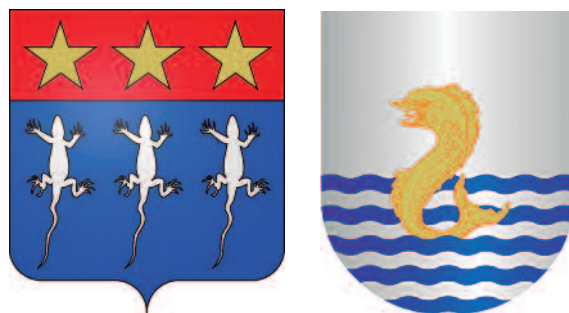
04 - **ELS ANIMALS DE QUATRE POTES.**- Aquestes representacions són molt abundants, ja que simbolitzen les accions més esforçades i generoses dels cavallers. Sempre es representen mirant cap a la dreta de l'escut, quan és a la inversa se les anomena "contornades". En l'heràldica l'animal més representat és el lleó, normalment, "rampant"; això és, amb les mans aixecades, la dreta més amunt que l'esquerra, de perfil, amb boca oberta i la llengua fora i mostrant les urpes i els atributs masculins. Si un lleó no té atributs masculins s'anomena "evirat".

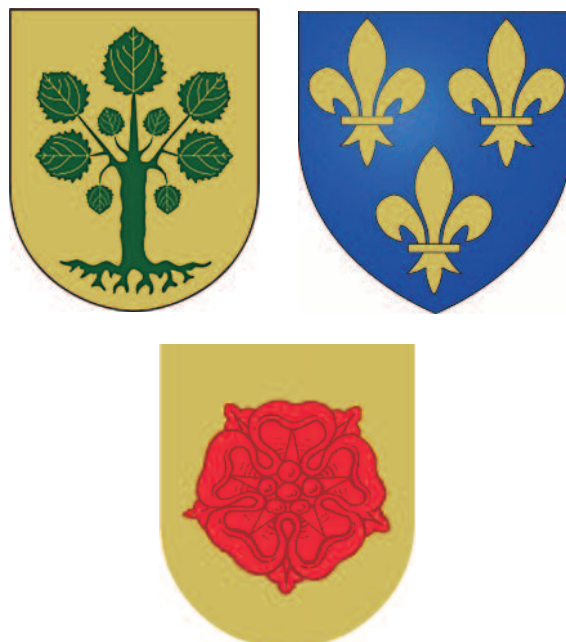
05 - **LES AUS.**- Són el símbol de la vida activa i també de la contemplativa, però en general acostumen a representar la llibertat. Les aus rapinyaires estan més valorades que les domèstiques. L'àguila, com a reina de les aus, és una de les peces més representades a les armeries. Si l'àguila té dos caps i un sol cos, se l'anomena "bicèfala", si a més està coronada, és una àguila imperial que és ostentada únicament pels emperadors.

06- **ELS INSECTES, RÈPTILS, PEIXOS ETC.**- S'acostumen a blasonar volant o aturats. Els més comuns són: les abelles, les mosques, les serps i els llargardaixos. Pel que fa als peixos, els més comuns són el dofí, la truita i la tortuga.

07 - **LES PLANTES I MINERALS.**- També són molt representades en heràldica. Les més comunes són els arbres i es representen de diverses maneres: amb fruits, sense fruits, plantats, arrencats. Entre les flors la més comuna és la flor de lis, símbol de reialesa. La rosa, que té una representació especial i s'anomena "rosa heràldica", l'assutzena, el card i les fulles de la figuera.

NOBLESA CATALANA

JOSEP MARIA MILÀ CAMPS COMTE DE MONTSENY

Nasqué a Barcelona el 7 de juny de 1886. Era fill de Josep Maria Milà Pi, advocat i Batlle de Barcelona i de Carme Camps i Pujol. Fou un més, pertanyia a l'alta burgesia catalana del segle XIX i **va ser ennoblit per la Corona, per la seva aportació al desenvolupament català de l'època.**

La seva vida va tenir molts trets semblants a la del seu pare: tots dos van ser advocats, batlles de Barcelona i monàrquics.

Després de llicenciar-se en dret va entrar en la vida pública, la qual cosa el dugué a la presidència de la joventut monàrquica de la capital catalana, on va conèixer altres catalans de vàlua, com Joaquim Maria Nadal, Josep Sagnier, Joaquim Lemonier, etc.

L'any 1917 col·laborà amb els seus escrits a la revista "*Economía y Finanzas*". Poc després, el 1920, va sortir escollit diputat a Corts, per la "*Unión Monárquica Nacional*", en representació d'Arenys de Mar.

L'any 1923, Miguel Primo de Rivera el va nomenar President de la Diputació de Barcelona, càrrec en què es va mantenir fins a la caiguda del dictador el 1930. En aquests anys també fou membre de l'Assemblea Nacional Consultiva.

Per Reial decret de 21 de maig de 1926, en atenció a la seva admirable gestió en la Presidència de la Diputació Provincial de Barcelona, Alfons XIII, li va concedir el títol nobiliari de Comte de Montseny, para a ell i els seus successors.

El 1929 va formar part de la Junta directiva de l'Exposició Internacional de Barcelona, en la qual va col·laborar molt activament amb el baró de Viver i el marquès de Foronda, per tal que l'esmentada exposició tingués un gran èxit, com, efectivament, així va ser.

En proclamar-se la II República el 1931, es va retirar de totes les seves activitats polítiques per centrar-se en les seves obligacions privades. En aquest període va ser víc-

*Escut partit - 1r- d'or, un milà de sable posat de front.
2n- de plata una muntanya de sinople movent de la punta sumat d'una creu de sable*

tima de campanyes calumnioses i detractores. En produir-se l'alçament militar del 18 de juliol de 1936, encara fou assetjat de forma més acarnissada. El seu domicili va ser saquejat i expropiat, i va servir com a seu del Gabinet de Premsa. **Al mateix temps fou detingut i empresonat en el vaixell-presó "Uruguay", però va aconseguir fugar-se.**

En finalitzar la guerra civil fou nomenat de nou President de la Diputació Provincial de Barcelona, càrrec en què va estar solament uns mesos, per ja retirar-se definitivament de la vida pública.

Va morir a Esplugues de Llobregat el 25 de maig de 1955, després de ser intervingut d'una delicada operació quirúrgica, i va ser inhumat al panteó familiar en el cementiri d'aquesta localitat.

Estava en possessió de les següents distincions: Gran Creu de l'Orde del Mèrit Civil; Cavaller de l'Orde de Crist, de Portugal; Oficial de la Legió d'Honor, de França.

Havia contret matrimoni a Barcelona el 5 de maig de 1916, amb Montserrat Sagnier Costa, nascuda a la Ciutat Comtal el 30 de maig de 1891, filla de Leopold Sagnier Villavecchia i de Paulina Costa Vila. Va morir onze anys després que el seu marit, a Barcelona el 21 de maig de 1966, i va rebre sepultura en el mateix panteó.

D'aquest enllaç van néixer 9 fills, entre ells: Maria del Carme, Religiosa - Leopold, Dissenyador industrial - Alfons, Arquitecte i **Josep Lluís Milà Sagnier, II Comte de Montseny, pare dels periodistes Lorenzo Milà, i María de las Mercedes (Mercedes Milà) que va renunciar al títol en favor del seu germà José María.** ©

ADDENDA

El I comte de Montseny era germà de Pedro Milà i Camps, que fou qui va manar construir a l'arquitecte Antoni Gaudí, a l'Eixample de la Barcelona de començaments del segle XIX (1904-1906), la "*Casa Milà*", més coneguda com "*La Pedrera*".

BON NADAL

Desitjo un llapis que dibuixi rialles
una goma que esborri llàgrimes i rancor
una tela plena d'il·lusions
colors on no falti l'esperança
un pinzell que faci pessigolles
una paleta plena de llum
un llibre que parli d'amor
una clau que obri el cor
una agulla per cosir velles ferides
un gra d'arròs que acabi amb la gana
un llumí per escalfar el que està nu
un coixí per somiar
una guardiola per omplir-la de records
una butxaca foradada per posar-hi les penes
un petó de mel i mató amb gust de perdó
una carícia d'una mare cansada
un record pels que s'han anat
memòria eterna per les rialles perdudes
un gram de paciència
i un pessic de ximpleria

Autor desconegut

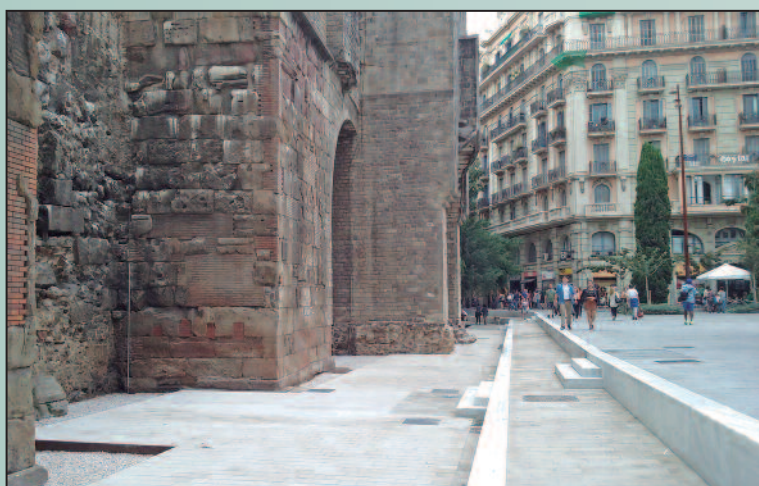

*L'Institut i l'equip del
CARTULARI
us desitgem unes
BONES FESTES
i un 2017...
ple d'esperances!*

Racones de Barcelona

Per Lluïsa Goberna

CARRER DE LA TAPINERIA

El carrer de la Tapineria, al districte de Ciutat Vella, un espai recuperat per als ciutadans

Amb la reforma del tram del carrer de la Tapineria i de la plaça de Ramon Berenguer el Gran, s'ha volgut reivindicar amb aquest projecte arqueològic el traçat de la muralla del segle III-IV i alhora recuperar una antiga via de pas de l'època romana. Després de la remodelació, que ha durat sis mesos, s'han recuperat i habilitat les zones inferiors a tocar de muralla i per tant s'ha tret part de la vegetació que feia malbé les pedres de la muralla. S'han eliminat també els murets que hi havia anteriorment per donar pas a unes grades formades per escales i rampes amb elements de marbre blanc, un material molt emprat en l'època romana, que faran de nexa entre la plaça de Ramon Berenguer el Gran i el fossat de la muralla romana. Les reformes, a més d'acostar la muralla als ciutadans, permetran millorar aquest carrer, que es recupera com a espai de passeig i d'estada.

Aquest projecte de reurbanització de l'Ajuntament s'emmarca dins del Pla Barcino, que vol reivindicar i recuperar el patrimoni de la Barcelona romana. **Un patrimoni en què la muralla del segle III és un dels edificis més representatius i que va tenir en la història de la ciutat un paper força important.**

Durant l'època medieval i per aprofitar l'estructura de la muralla s'hi van construir diversos edificis al voltant de la mateixa, com el Palau Reial Major, Seu dels comtes de Barcelona, (*Saló del Tinell* i *Museu Marès*). El fragment de la plaça de Ramon Berenguer el Gran és potser el sector de muralla més interessant, per la superposició de construccions medievals sobre el mur romà, damunt de voltes que s'estenen de torre a torre

El carrer de la Tapineria fou inicialment anomenat dels *xapins* o *xapiners*. Aquest era el nom dels artesans que elaboraven els tapins, una classe de sandàlies de suro folrat de cuir i roba que antigament, en el segle XV, usaven les dones casades. Es deia que les dames, quan es casaven, canviaven les sabatilles per tapins. Popularment també se l'anomenava carrer dels Coixos, pel fet que molts sabaters patien aquesta disminució. També estaven establerts els artesans de fina costura, que es dedicaven especialment al mercat femení dins de la noblesa. ©

CENTRE MÈDIC CERDÀ GRAN VIA R.C.C.

Realitzem gratuïtament per tu els tràmits per a la obtenció i renovació de carnets de conduir, armes, seguretat, títols nàutics, animals potencialment perillosos i tot tipus de certificats mèdics oficials.

Gràcies a un equip professional i atent amb els seus clients, amb una sola visita al **Centre Mèdic Cerdà Gran Via** rebràs per correu al teu domicili, el teu nou carnet renovat, només abonant l'informe metge i les taxes corresponents.

Amb la presentació d'aquesta Revista, obtindràs un **Descompte** sobre el preu de tarifa.

CENTRE MÈDIC CERDÀ GRAN VIA

Gran Via de les Corts Catalanes, 166 - 168

08038 Barcelona

Tel. 93 432 32 88

FGC Magoria-La Campana

mail:

cgvrc2016@gmail.com

quimbell@telefonica.net

Estem situats a prop de la Prefectura Provincial de Tràfic de Barcelona (*La Campana*), i oferim **APARCAMENT GRATUÏT**

per als nostres clients.

HORARIS

DE DILLUNS A DIJOUS
de 8:00h a 17:00 h

NOTANQUEM AL MIGDIA

DIVENDRES
de 8:00h a 14:00h

Què podem aconseguir amb la **Hipnosi clínica?**

1. Eliminar l'addicció al tabac i altres addiccions
2. Alleujar transtorns afectius
3. Ansietat i depressió
4. Tractament de dolors crònics i fibromiàlgia
5. Millorar defenses de persones que reben quimioteràpia
6. Induir al somni a persones que pateixen d'insomni
7. Tractament indicat per a obesos que volen perdre pes

Avui al segle XXI *"La Hipnosi clínica"*
és clau per solucionar *"els teus problemes"*

Àngel Gordon Hipnòleg Clínic

Àngel Gordon
Hipnòleg Clínic

C/Bailén, 169, pral. 3a
08037 Barcelona
Tel. i Fax 934 592 255

Pl. Independència, 12, 2n 1a
Girona

Tel. 630 051 601

angelgordonlions@hotmail.com

EQUILIBRI PSICOFÍSIC

CULTURA DE LA MENT

Per Àngel Gordon
Escriptor i investigador

L'ESPERIT D'OBSERVACIÓ

No som pur pensament replegat sobre si mateix i tancat en un bocal

Som també matèria sensible, en contacte permanent amb milers d'éssers i de coses que intervenen en el nostre destí i que tenim interès a conèixer bé. **Amb massa freqüència recorrem el nostre camí sense veure, i sense escoltar l'ensenyament de la vida; necessitem recobrar la facultat que els nens tenen de sentir intensament, de meravellar-nos i de tractar de comprendre.**

Estem en relació amb el món exterior per mitjà dels nostres cinc sentits: la vista, l'oïda, el tacte, el gust i l'olfacte. Tenim el deure de tenir cura, no només de "la nena dels nostres ulls", sinó també de la resta dels nostres altres sentits, per obtenir d'ells informacions exactes; si els de vostè pateixen alguna xacra, abans de seguir amb el meu mètode, vagi a consultar amb un bon especialista.

Per mitjà d'exercicis repetits, vostè ha de proposar-se obtenir de tots els òrgans dels seus sentits sensacions més precises, més completes i més ràpides, ja que les sensacions procurades per un òrgan vénen a completar i verificar les que registren els altres.

Haurà vostè de desenvolupar a poc a poc el costum de conduir metòdicament les seves observacions, descomponent l'objecte del seu examen en les seves diferents parts. **Una vegada rebudes les informacions que li donin els seus sentits, haurà de sotmetre-les al treball de comprensió de la seva intel·ligència, desxifrar el perquè de les coses, tractar de descobrir la seva significació profunda.**

L'indicaré alguns exercicis d'observació, però vostè ha d'imaginar altres de personals, adaptats a la seva situació i que li siguin directament profitosos.

PRIMER ENFOCAMENT, FORMA I APLICACIÓ

En la major part dels carrers, la vorera de la dreta no presenta el mateix aspecte que la de l'esquerra: a un costat,

per exemple, no es troben més que gent que passeja i sumptuosos magatzems de modes; a l'altre, la gent que va de pressa i grans edificis bancaris. Passegi per una i l'altra. Fixi's en la diferència d'una vorera i l'altra. En tornar a casa, tracti de desentranyar el perquè d'aquesta diferència.

SEGON ENFOCAMENT, FORMA I APLICACIÓ

Prengui vostè un atlas. Examinei atentament el mapa d'un país la història i la vida econòmica del qual conegui suficientment. Tanqui l'atles i provi de dibuixar aquest mapa de memòria, no amb detalls, sinó a grans trets, respectant les proporcions.

TERCER ENFOCAMENT, FORMA I APLICACIÓ

És essencial per a vostè que conegui bé les persones amb qui ha de tractar, tant si són els seus superiors, els seus subalterns o els seus iguals. Cada persona amb qui es trobi hauria de ser objecte d'un examen minuciós.

El seu aspecte exterior li subministrarà preciosos coneixements sobre les seves qualitats i els seus defectes. L'exercici que l'indicaré, i que vostè ha de practicar assíduament, li facilitarà molts encerts.

Procedeixi amb mètode i en l'ordre següent:

1r - Recordi el nom (amb les seves particularitats ortogràfiques) i els senyals de la persona que vostè analitza.

2n - Calculi la seva edat.

en una paraula, la impressió que es desprèn de tot això.

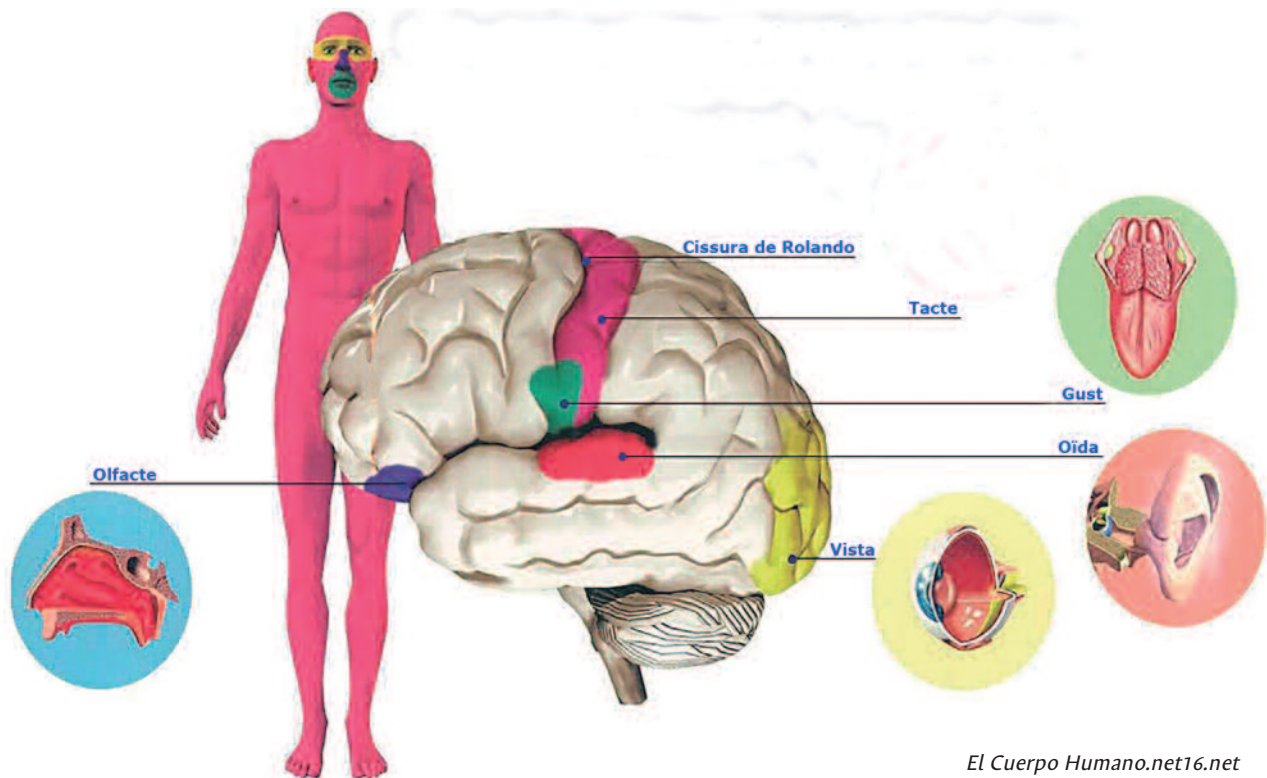
5è - Examinei les seves mans.

6è - Examinei la forma i el color de les seves robes; jutgi el gust que ha presidit l'elecció de les mateixes, el seu grau de desgast i de netedat.

7è - Estudiï la seva manera de caminar; pari un moment la seva atenció sobre el soroll que fa el seu pas, per poder, arribat el moment, reconèixer-lo; estudiï els seus posats i gestos.

8è - Estudiï la seva veu (el seu accent pot informar-lo del seu origen); els seus defectes de pronunciació, les seves inflexions imperceptibles, poden revelar-li bastants secrets.

9è - Resumeixi en una simple frase la sensació que el seu interlocutor li inspira. Pregunti's quines són o poden ser les raons que el mouen a obrar, així com les seves probables reaccions davant de tal o qual frase o comentari. En tornar a casa, tracti de recordar-se d'allò que hagi arribat a saber. No concedeixi al seu judici una il·limitada confiança fins que no hagi realitzat comprovacions que confirmen el desenvolupa-

3r - Compari la seva alçada i la seva corpulència amb la de vostè.

4t - Examinei detalladament el seu cap: la forma del seu front, dels seus ulls, del seu nas, de la seva boca, de la seva barbata, de les seves galtes i de les seves orelles. El color dels seus cabells, dels seus ulls, i de la seva pell: l'expressió d'aquesta fisonomia. Precisi,

ment de la seva perspicàcia. Cap de les seves conclusions haurà de ser considerada com a certa fins que no hagi estat verificada i confirmada pels fets, i vostè ha d'aprofitar tota oportunitat per comparar les seves conclusions amb realitats.

La millor forma de perfeccionar el seu judici i els seus poders d'observació serà exercitant-los. ©

COL·LEGIATA BASÍLICA DE SANTA MARIA DE MANRESA

Anomenada popularment **LA SEU**

Per Lluïsa Goberna

La SEU de MANRESA és el monument artístic més representatiu i emblemàtic de la capital del Bages i un referent històric i d'identitat dels manresans

Vam poder gaudir d'aquesta imponent obra de l'art gòtic el passat 12 de novembre, quan l'Institut va programar una visita cultural a Manresa. Vam fer un complet recorregut amb les interessants explicacions del guia, en Ramon Prats, voluntari d'Els Amics de la Seu de Manresa, el qual ens va portar pels principals espais de la Seu. Hi vam poder veure el claustre; l'església amb els magnífics retaules gòtics; la cripta d'estil barroc, on es troben les relíquies dels sants; l'interessant Museu Històric, que acull un important patrimoni artístic i, per últim, el subsòl que actualment és el Museu Lapidari.

Intentaré fer una síntesi del que vam veure i ens van explicar en aquesta interessant visita que ja feia temps que teníem pendent, donada la seva importància arquitectònica i històrica.

La Seu està ubicada dalt del promontori del Puigcardener, un important jaciment arqueològic, on va néixer el primitiu nucli de la ciutat de Manresa i des d'on es pot gaudir d'una bona panoràmica sobre el riu Cardener.

La construcció de la Basílica, tal com la veiem avui,

com un monument cabdal de l'art gòtic català, fou iniciada l'any 1322, gràcies a una col·lecta popular, per l'arquitecte Berenguer de Montagut, que posteriorment també va projectar obres tan importants com Santa Maria del Mar. Com es van haver d'enderrocar les cases del voltant no es va posar la primera pedra fins al 1328. La culminació de la Seu d'estil gòtic va ser a finals del segle XV. Amb el pas del temps s'ha anat completant amb diversos estils referents a cada època, com el renaixement, el barroc i el neogòtic.

Portalada romànica d'entrada a la Seu. Timpà de la porta amb la mare de Déu i el nen acompanyats d'àngels

Però anteriorment, molt abans de l'època medieval, el lloc havia estat un poblat iber i posteriorment romà. Per la descoberta d'un nombre important de restes arqueològiques s'ha pogut demostrar que va estar habitat ininterrompudament entre els segles VI-IV a.C. A causa d'aquestes excavacions, s'han trobat diverses tombes del període romà, que es poden datar segons els experts, de finals del segle III a principis del VI. Ja a finals del segle IX és quan es té referència d'un temple de culte, en què el nom de Manresa surt per primera vegada en un document escrit el 889, en el qual es diu que Odo, rei dels francs, cedia l'església de Santa Maria de Manresa, que més tard, al segle XII, és convertida en una església romà-

nica, les restes de la qual formen la base de l'actual temple. Actualment encara es poden veure diversos vestigis d'aquesta.

El nom de col·legiata el deu a l'existència d'una comunitat de canonges de Sant Agustí que va acollir, mentre que el de Basílica menor correspon als privilegis concedits pel Papa Lleó XIII, el 1886. Encara que popularment se l'anomeni Seu, en realitat no ha estat mai una seu catedralícia. Però si ho ha estat per a la població degut a les seves grans dimensions i alhora per la gran importància i solemnitat que li han donat sempre els ciutadans.

CLAUSTRE

La particularitat d'aquest claustre del segle XVIII és que al bell mig s'aixeca la capella d'estil neoclàssic dita "dels Favets". Des d'aquest espai es poden veure les restes de l'antic claustre romànic.

NAU DE LA BASÍLICA

És de planta de saló amb tres naus o una, segons divergències dels experts i divuit pilastres octogonals. La separació entre pilars està al nivell de les naus laterals i li dona una gran sensació d'amplitud. Tot el conjunt es tanca amb un sol absis heptagonal. El temple té uns 68 m. de llargada, 33 m. d'amplària, uns 30 m. d'alçària i l'amplada de la nau és de 18 m entre pilars. **És considerada una de les naus més amples d'Europa, després de la de Girona.** La imatge de la Mare de Déu de l'Alba presi-

Claustre del segle XVIII

deix l'altar major. La talla daurada actual és una còpia, perquè l'original va ser cremada el 1979, en un acte de vandalisme. Sobresurten els bellíssims 30 vitralls historiatats i l'esplèndida rosassa central.

Antic claustre romànic

Aquí es troben també els quatre retaules gòtics que detallem a continuació. El de Sant Marc i Sant Anià, d'Arnau Bassa, que data del 1346. Fou encarregat pel gremi dels Sabaters, ja que, en

aquella època, els retaules eren una manera de donar a conèixer els gremis. Es pot veure la simbologia del gremi de sabaters en la casulla de Sant Marc. Aquest retaule va ser exposat en diverses exposicions, entre elles l'Exposició Universal del 1888. **El segon retaule de Sant Nicolau**, de Jaume Cabrera, datat el 1406-1412, és una part d'un altre retaule, segons ens van explicar, que es va cremar. Al centre es pot veure una imatge de

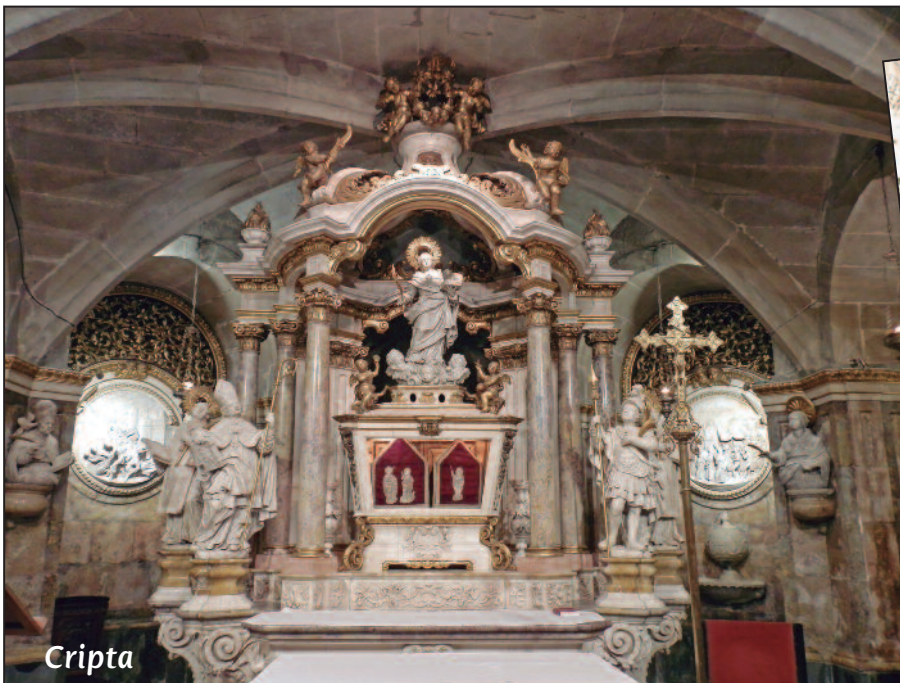
pedra policromada que sembla ser de Sant Nicolau. Però aquesta escultura no té res a veure amb la resta del retaule. Les escenes, després de l'incendi, estan barrejades amb diferents motius dels sants. **El tercer retaule, dedicat a l'Esperit Sant**, data del 1394 i és del gremi dels Cuireters. És de tots els retaules el més gran i està considerada l'obra mestra d'en Pere Serra. El gremi tenia com a patró l'Esperit Sant, no com

R
e
t
a
u
l
e
s

G
ò
t
i
c
s

Cripta

nombre d'escultures d'alabastre. Aquí es guarden les relíquies dels "Cossos Sants": Sant Fructuós, Santa Agnès i Sant Maurici, encara que bona part de les relíquies de Sant Fructuós resten al Monestir de Sant Fructuós a la Ligúria italiana (article d'aquest mateix Cartulari, pag.14-17). El 30 d'agost de 1372

els altres que tenien els sants físics. Hi és representada la Pentecosta. També hi ha la Verge Maria embarassada, rodejada de dones, representació no gaire habitual, per recalcar que era la Mare de l'Església Universal. Com a dada de genialitat destacarem que l'artista va pintar en una de les escenes el món rodó, quan en aquella època encara es creia majoritàriament que era pla. En el retaule es poden veure diverses escenes bíbliques i d'altres dedicades als sants. Un tema recurrent també en tots els retaules és el motiu de la crucifixió. Durant la Guerra Civil el van desmuntar i traslladar a la Cova de Sant Ignasi per protegir-lo. **L'últim retaule dedicat a la Santíssima Trinitat** data del 1501 i és d'Antoni Marquès, d'estil gòtic tardà. Va ser un encàrrec del canonge Bernat Masadella per a després de la seva mort.

Va deixar dit amb tot detall com havia de ser, quins personatges hi havien d'estar representats, la classe de pintura, etc... Es poden veure escenes bíbliques i els tres sants: Sant Fructuós, Santa Agnès i Sant Maurici.

es va fer una processó de Sant Fruitós fins a Manresa per portar els "Cossos Sants". Sant Maurici fou capità dels tebanos i es va convertir al cristianisme. Santa Agnès no va voler casar-se amb un patrici i va ser torturada. Sant Fructuós va ser el primer bisbe de Tarragona i va ser torturat junt amb dos dels seus deixebles, Auguri i Eulogi, des d'aleshores en aquestes dates se celebra la Festa Major de la ciutat en honor als seus patrons.

MUSEU HISTÒRIC DE LA SEU

Per accedir al Museu s'ha de pujar una estreta escala de cargol. Aquí es poden veure moltes obres del patrimoni artístic. **Entre les més representatives es troba l'anomenat "frontal florentí", teixit i brodat a Florència, obra de l'artista Geri de Lapo, que va comprar un comerciant manresà i que va cedir a la Seu, el 1357. És una peça única per la seva qualitat i antiguitat, ja que data del 1350. També es pot veure el Sant Crist de Manresa de fusta del segle XII, i com a cosa curiosa, uns grans caps de gegants que representen els gegants bíblics, Goliat i Holofernes.**

CRIPTA

La cripta es troba sota l'altar major i fou construïda entre 1576 i 1578. **Aquí es troba un magnífic altar-tabernacle de marbre, d'estil barroc, que durant la Guerra Civil va ser destruït, però en Josep Pérez, el sagristà va guardar tots els nombrosos fragments dins d'unes sepultures.** Passats uns anys un grup encapçalat per ell mateix van iniciar la tasca de reconstrucció. Van ser a més de Josep Pérez, l'anima mater del projecte, Jaume Espinalt, que es va encarregar de treure i classificar tots els fragments; Ramon Majà, l'escultor; Pere Roca, el daurador i Eduard Bohigas, responsable tècnic del projecte. Gràcies al fet que el temple estava fet amb marbre es va poder recuperar. Actualment es pot veure totalment restaurat, la cripta ampliada i amb un gran

Dalt: Crist romànic del segle XII de fusta policromada

Esquerra: "Frontal florentí", del 1350, obra de l'artista Geri de Lapo

MUSEU LAPIDARI

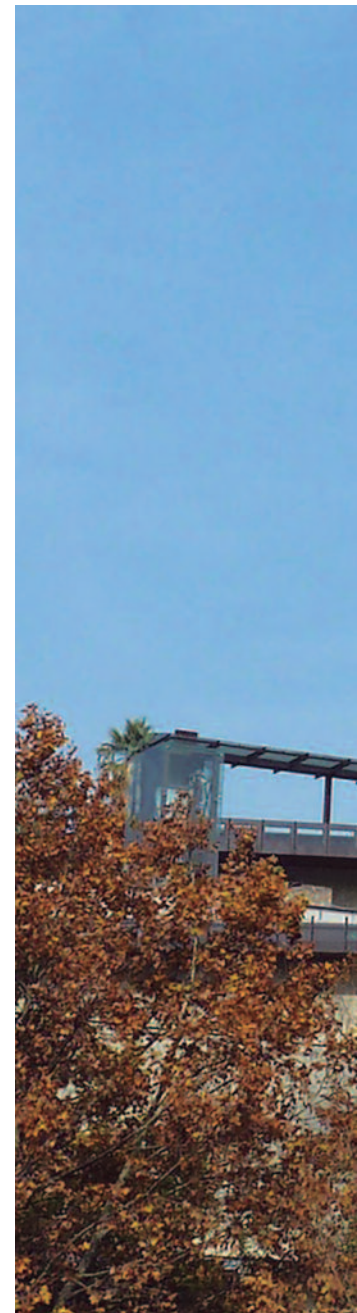
Per últim vam visitar el subsòl que es troba als fonaments del claustre i que en l'actualitat és el Museu Lapidari, però que anteriorment es va fer servir com a estable, magatzem o celler. Antigament fou la necròpolis de la ciutat, on es van trobar diversos esquelets de l'època. En uns plafons informatius s'expliquen la història de la ciutat, l'arquitectura i les diferents restauracions. Es troba també una lauda sepulcral de Christian Fiedrih Graf Von Egkh, comte d'Egkh, que va estar de comandant en cap de la guarnició austriacista que defensà la ciutat durant el setge de Cardona per part de les tropes borbòniques i que va morir a Manresa el 1712. Durant la Guerra Civil va ser arraconada. Posteriorment se li va fer un reconeixement i des del 2014 resta exposada al Museu Lapidari de la Seu.

GAUDÍ I LA SEU

A primers del segle XX la façana principal de la Seu no es considerava gaire adient per a la majestuositat del temple i es va projectar de fer-li un acabament més digne. En la comissió d'arquitectes hi era Antoni Gaudí. Encara que no va poder fer tot el que tenia projectat en ment per falta de pressupost, va canviar els plànols inicials del projecte d'Alexandre Soler i March i substituï l'antiga porxada per un pòrtic amb tres arcades, un nou baptisteri i va coronar el campanar amb una agulla piramidal d'estil neoclàssic que va canviar totalment l'aspecte de la basílica. Les obres es van completar entre el 1915-1934 i es va fer càrrec de les despeses del projecte el mecenes i industrial manresà Prudenci Comelles. Una anècdota és que Gaudí va presentar els seus honoraris i una bona part d'aquests els va destinar a la Sagrada Família i la resta de participants en el projecte de la Seu van haver de fer el mateix. Per tant, es pot dir que les obres de la Seu van ajudar a tirar endavant la construcció de la Sagrada Família. Per la influència de les idees de Gaudí a l'hora de canviar l'antiga façana principal, es pot ben bé dir que el genial arquitecte va ser l'inspirador de la nova façana de la Seu.

La basílica va patir diverses devastacions, entre elles, durant la Guerra de Successió el 1714 i durant la Guerra Civil. El 1936 l'agulla del campanar que havia projectat Gaudí en forma piramidal va ser enderrocada. El 1937 va servir d'allotjament als refugiats que fugien de les tropes franquistes. L'any 1931 va ser declarada monument històricoartístic.

Després d'aquesta completíssima visita vam anar a dinar al restaurant "ELS NOGUERS", als

Subsol - Museu Lapidari

Lauda Sepulcral del comte d'Egkh

afores de Manresa, i després d'una petita sobretaula vam fer una visita improvisada al **Centre d'Interpretació del Carrer del Balç**, un emblemàtic espai on es visita una casa senyorial i un curiós carrer medieval cobert. Però en

aquesta edició, per falta d'espai i de temps, no en podem parlar. En la pròxima edició del Cartulari de juny, sortirà el reportatge d'aquesta visita amb tots els detalls de la mateixa. ©

CONFERÈNCIA

El passat 22 de novembre va tenir lloc una conferència a la Biblioteca Pública Arús, que duia per títol:

"RUBIÓ DE SÒLS: història, paisatge, vinyes i estrelles a la vall del Montsec"

Va anar a càrrec de Judit Sogas, enòloga i viticultora de Rubió de Sòls, i Ramon Canyelles, professor de Turisme i monitor Starlight del Montsec.

Després de la presentació dels conferencians per part de la Lluïsa Goberna, coordinadora de l'Institut, Judit Sogas va començar el seu parlament explicant les característiques del territori. **Va parlar de la història i l'enclavament geològic d'uns 200 milions d'anys de Rubió de Sòls, Rubió de Baix- Foradada, La Noguera, Lleida, que gaudeixen de molts valors històrics i arqueològics. L'antic poblament de Rubió de Sòls s'inicià l'any 882.**

Ens va fer un resum de què eren les vinyes de Rubió de Sòls, en les que es produeix un vi Xarel·lo amb certificat ecològic, així com de la seva evolució i desenvolupament, en un procés d'uns quants anys, en un territori on el clima té un alt contrast tèrmic. **El raïm Xarel·lo és una varietat mil·lenària amb un desenvolupament molt important a Catalunya.** Tota l'explicació va estar acompanyada per imatges en pantalla.

Finalitzada la seva dissertació va donar la paraula a en Ramon Canyelles, que va explicar la importància del cel de La Noguera, gràcies a la seva poca contaminació i a tractar-se d'un cel molt net i lumínic; **la Generalitat de Catalunya el té com a referència del cel més lumínic de Catalunya.**

Ens va introduir en el territori de La Noguera amb un mapa de la comarca on el que és important, va explicar, és la diferència de colors entre la unió de la plana i la muntanya i per tant la diversitat històrica i geològica. Va fer un breu resum de les diferents èpoques del territori; Icrites, Neandertal, Paleolític, Neolític (**d'aquesta època, a Seró s'han trobat estàtues-menhirs de més de set metres, de fa 5.500 anys**), del Calcolític, dels ibers, romans, visigots, àrabs, de l'època medieval, del barroc, del modernisme, de la Guerra Civil i finalment, del present i del futur. Ens va dir que és un territori molt dens i molt intens, on s'han fet diversos i importants descobriments.

Després de la dissertació sobre el paisatge terrestre va passar a parlar del cel del Montsec, un cel de privilegi. També ens va donar una petita i molt interessant lliçó d'astronomia, i tot seguit ens va parlar sobre la velocitat de la llum i va explicar que el límit de l'Univers visible és de 13.700 milions d'anys llum.

El Montsec, territori Starlight, és una Fundació la finalitat de la qual és qualificar i protegir l'espai per l'observació científica de l'Univers. Hi ha quinze zones certificades al món, que són territori turístic Starlight, una d'elles és el Montsec. Vam poder gaudir d'unes imatges en què es podien veure les constel·lacions en el cel de l'hivern i de l'estiu i unes meravelloses nebuloses. La Judit ens va explicar el projecte en comú amb en Ramon de les visites a les vinyes, celler, tast del vi, sopar gastronòmic i finalment la contemplació directa del cel. **I per finalitzar vam poder fer un tast de l'excel·lent vi SolsXarel de Rubió de Sòls,** amb el qual la Judit ens va fer gaudir de tots els sentits en la manera de paladejar el vi.

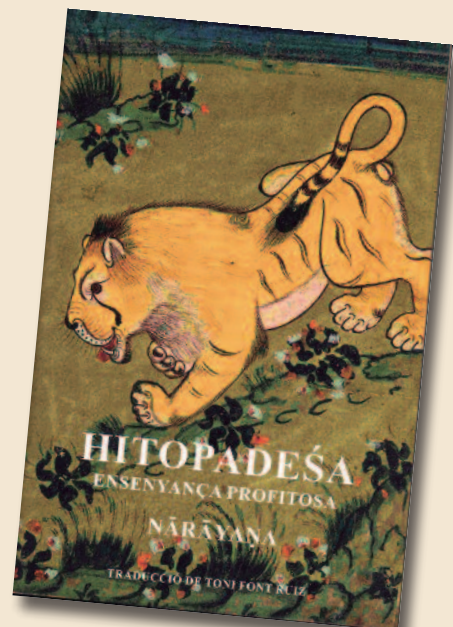

UN DELS GRANS CLÀSSICS DE L'ÍNDIA, ARA EN CATALÀ

Ja podem gaudir en la nostra llengua del Hitopadeśa, un dels grans clàssics de l'Índia, gràcies a la traducció de l'obra que el nostre col·laborador Toni Font ha fet per a El Gall Editor. *Traïció i fidelitat, egoisme i cooperació, maldat i bondat, beneiteria i astúcia, covardia i heroisme...* tots els defectes i virtuts dels éssers humans queden reflectits en les faules i dites del Hitopadeśa. Els protagonistes de l'obra, animals en la major part, simbolitzen els diferents aspectes de la psicologia humana i la seva interacció.

La instrucció en l'art del bon govern i en la conducta que cal seguir per tenir èxit en la vida és la finalitat d'aquesta obra que ofereix un complet mosaic de la cultura tradicional de l'Índia.

Hitopadeśa- ensenyança profitosa
Autor: Nārāyana
Traducció del sànscrit: Toni Font
El Gall Editor

Deixa't seduir per un vi elegant

Let seduced by an elegant wine

Vi blanc de criança
Aged white wine

Vi blanc ecològic
Organic white wine

Vi blanc de terrer
White wine of terroir

RUBIÓ DE SÒLS

Judit Sogas i Sánchez
Viticultora i Enòloga
25737 Rubió de Baix - Foradada - Lleida
973449549 - 690872356
www.rubiodesols.cat

LAS VELAS
DE
Mariano

Poligono Industrial Can Castells
Cl Juan de la cierva 8 d
08420 Canovellas - Barcelona
Tel 938400239
www.lasvelasdemariano.com

Tienda en Barcelona
Cl Sardenya 209 bis
Tel. 932455859

Fotografía Erich Andrés © Archivo fotográfico Juan-Javier Bofill Real Círculo Artístico de Barcelona

MUSEO REAL CÍRCULO ARTÍSTICO
DE BARCELONA - C/. Arcs, nº. 5

DALÍ ESCULTOR
COLECCIÓN PRIVADA

